

СЛОВО

РЕДАКТОРА

Дорогі друзі, шановні колеги!

Осінньо-зимовий сезон був багатий значними подіями, що помітно вплинули на юриспруденцію України. Багато змін продиктовані вимогами часу і стали по-справжньому нагальними та корисними, деякі можуть нам не подобатись, але від цього вони точно не стають менш вагомими.

В той же час, звичною практикою стає заміщення юридичного підходу до законотворчості політичними рішеннями. Але кроки, продиктовані так званою «політичною доцільністю», не можуть підмінити собою справжні правові процедури, адже повага до них та до духу закону – головна ознака демократичного ладу.

Ми переконані: тільки правовий підхід до розв'язання численних питань, що стоять перед суспільством і державою, здатен забезпечити базу для демократичного розвитку України, бути надійною основою нашого економічного зростання та конкурентноздатності у світі.

Добігає кінця непростий 2021 рік, який був сповнений щоденними викликами і доленосними випробуваннями для кожного з нас та наших близьких. Переконана, що прийдешній 2022 рік подарує вдалі можливості для здійснення наших планів. Все обов'язково вдасться, адже ми сподіваємося на краще, віримо в себе і Україну, прагнемо більшого, а головне – наполегливо працюємо для втілення сокровенних мрій та амбітних планів.

З прийдешніми новорічними та різдвяними святами!

*Головний редактор
Олена Андрейкіна-Зварич*

ЗМІСТ

ЗАХИСТ БІЗНЕСУ

Недооцінені ризики страхування 4

ІСТОРІЇ УСПІХУ

Адвокат – надійний правовий партнер для бізнесу 8

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Захистити свої права реально, але потрібно використовувати всі інструменти 14

СІМЕЙНЕ ПРАВО

Найприємніше – перемоги, пов'язані із воз'єднанням родин. 18

БІЗНЕС: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Адвокат повинен зробити більше, ніж від нього очікують . 22

ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Сприймати інших, щоб пізнати себе:
інтелектуальна власність, підсумки 2021 26

ІННОВАЦІЇ

Дія та ЄДЕССБ для забудовника:
позитивний і негативний досвід 30

АКТУАЛЬНА ТЕМА

Законодавство у 2021:
турбулентність реформ чи парад популярності? 34

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Права учасників кримінального
провадження – проблемні питання 40

ПРАВОСУДДЯ

Електронний суд: актуальні проблеми,
шляхи їх вирішення та перспективи реформування 42

СУДОВА ПРАКТИКА

Суд не поставив Like, або Про формальний
підхід до використання торговельної марки 45

СІМЕЙНЕ ПРАВО

Сімейні спори є найбільш медіабельними 48

ЕНЕРГОРИНОК

Способи захисту прав постачальника електроенергії
при невиконанні споживачем умов договору 52

МЕДИЧНЕ ПРАВО

Кримінальна відповідальність у сфері
косметології – проблематика та перспективи 58

ПІДСУМКИ

Ринок юридичних послуг 2021:
європейська перспектива, прогнози та тренди 61

ЗАКОН ТА ЕКОНОМІКА

Бюро економічної безпеки: від теорії – до практики 64

ЗАКОНОДАВСТВО

Адміністративна процедура, що передбачає новий закон .. 67

ЗАХИСТ БІЗНЕСУ

Грінмейл по-українськи базується
на недосконалому корпоративному законодавстві 70

Засновник та видавець:
ТОВ БСВ Профменеджмент

Головний редактор:
Олена Андрейкіна-Зварич

Журналісти:
Олена Ходос, Катерина
Бутовченко

Дизайн та верстка:
Сергій Задворний

Наклад: 1000 примірників.

Періодичність виходу
6 разів на рік.

Сфера розповсюдження:
загальнодержавна, зарубіжна.

Адреса редакції:
01135, м. Київ,
вул. Полтавська 10, оф. 245

**З питань співпраці,
розміщення реклами
та розповсюдження
звертайтеся:**
тел. (099) 460-20-24
e-mail: office@femida.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
КВ № 20776-10576 ПР

Видається з 2010 року.

Передрук матеріалів можливий
лише за наявності письмової
згоди редакції.

Думка редакції може не збігатись
з думками авторів.

Відповідальність за зміст реклами
несуть рекламодавці.

ТОВ «АРТ СТУДІЯ ДРУКУ»
м. Київ, вул. Бориспільська, 15
Тел.: +38 (067) 460-07-25
www.artprintstudio.com.ua

Олег СЛОБОДЯНИК, старший партнер АО «Слободяник та Слободяник»

НЕДООЦІНЕНІ

РИЗИКИ СТРАХУВАННЯ

Правильна оцінка ризиків – одна із умов успішного бізнесу.

Прагнення мінімізувати ризики призвело до виникнення та розвитку відносин страхування. Проте укладення договорів страхування далеко не завжди стає запорукою уникнення ризиків! Погодьтеся, якщо страхова компанія не захоче виплачувати страхове відшкодування, то стягнути відповідні суми у нашій судовій системі досить мало ймовірно...

Передумови такої ситуації об'єктивні: страховики мають столітній досвід оцінки ризиків та описання правил оформлення і визнання події страховим випадком. З метою створення юридичних можливостей для відмови у визнанні події страховим випадком або зменшення сум страхового відшкодування, правила страхування постійно «удосконалюються» за рахунок їх надмірної деталізації та ускладнення викладення. Необхідні для цього юридичні інструменти напрацьовуються шляхом узагальнення знань про типові порушення страховальниками правил страхування.

Чи бачив хтось легкий для розуміння договір страхування? Питання риторичне.

Запорукою прогнозованості дій страхової компанії є репутація страховика та розбудова партнерських стосунків.

Наведеним пояснюється розвиток у ряді сфер бізнесу відносин, коли умовою укладення договорів із «великими гравцями ринку» стало страхування ризиків контрагентами у визначених страхових компаніях. За таких обставин

«великі гравці» отримують гарантоване страхове відшкодування можливих збитків, страхові компанії – значні потоки страхових платежів, страхувальники, здавалося б, мінімізують ризики підприємницької діяльності.

Та важливо усвідомити, що один суб'єкт господарської діяльності ніколи не діятиме в інтересах іншого. Згідно закону діалектики, який передбачає збереження та перетворення енергії, вигода одних завжди кореспондуватиме ризикам та збиткам інших.

Очевидно, що описана схема за принципом піраміди побудована в інтересах «великих гравців ринку».

У той же час, страхові компанії, діючи у власних інтересах, праг-

нутимуть отримати максимальний прибуток, який складається із різниці між сумою отриманих грошових коштів у вигляді страхових платежів і стягнутих збитків із відповідальних за них осіб та виплаченим страховим відшкодуванням.

Природне бажання страховика до збільшення прибутків за рахунок «великих гравців» та мінімізації ризиків обумовили розроблення та втілення у життя страховими компаніями юридичних конструкцій, які забезпечують досягнення бажаних результатів за кошти страхувальників, яким нав'язуються «типові» договори майнового страхування, замість страхування їх цивільної відповідальності. ►

► Такі конструкції, як виявилось на практиці, створюють у страховій компанії можливості звертатися із позовами до страхувальників про стягнення сум страхового відшкодування як до відповідальних за заподіяння шкоди осіб (згідно статті 27 Закону України «Про страхування»: «до страховика, який виплатив страхове відшкодування за договором майнового страхування, у межах фактичних витрат переходить право вимоги, яке страхувальник або інша особа, що одержала страхове відшкодування, має до особи, відповідальної за завдані збитки»).

Тобто, сплативши гроші за договором страхування страхувальник не отримує жодного блага (послуги).

Небезпечно, що претензія чи позов від страхової компанії може надійти протягом строку позовної давності, тобто трьох років.

Важливо враховувати і інші ризики.

По-перше, необхідність збереження страховиком партнерських стосунків обумовлює здійснення ним страхових відшкодувань компанії-партнеру, яка забезпечує потік страхувальників, без належної перевірки страхових випадків та розміру заподіяної шкоди.

По-друге, оскільки страховик здійснює страхове відшкодування заподіяної шкоди, страхувальник може не вживати заходів по встановленню винної у збитках особи та збиранню доказів її вини до отримання претензії чи позову.

По-третьє, виплата страховою компанією страхового відшкодування не стимулює страхувальника до удосконалення господарських процесів з метою запобігання збиткам та призводить до більш інтенсивного їх накопичення.

По-четверте, унеможлиблюється правильне ведення фінансового обліку та планування, коли збитки, які можуть виникнути у випадку

задоволення майбутніх вимог страховика, не враховуються під час обрахунку прибутків та планування інших фінансових процесів у поточному періоді.

По-п'яте, за тривалий період можуть бути втрачені ділові стосунки із контрагентами, винними у заподіянні шкоди, останні можуть припинити свою діяльність, що ускладнить або і унеможливить звернення до них із регресними вимогами.

Для запобігання зазначеним ризикам доречно:

«Судові спори із недобросовісними страховими компаніями краще вести на підставі аналізу та виявлення помилок в їх діях на етапі оформлення страхового випадку та обрахування розміру заподіяної шкоди»

– постійно здійснювати аналіз існуючих на підприємстві ризиків із врахуванням досвіду інших гравців ринку;

– поглиблювати знання у сфері страхових відносин: розвивати партнерські стосунки зі страховими компаніями, проводити із залученням їх спеціалістів навчання та тренінги; залучати для аналітики відносин страхування сторонні організації;

– напрацювати правильний алгоритм страхування ризиків (у першу чергу відповідальності, а вже потім, за необхідності, товарів, вантажу, обладнання та ін.), при чому проблем можна уникнути саме за рахунок вибору правильного виду страхування;

– здійснювати моніторинг кількості страхових випадків та їх причин, вживати заходи для їх мінімізації;

– завжди встановлювати винних у заподіянні збитків осіб.

Пам'ятайте: страхування цивільної відповідальності у повній мірі відповідає інтересам всіх учасників описаних правовідносин, усуває необхідність подвійного страхування одних і тих самих ризиків, а отже ви

маєте всі шанси переконати своїх партнерів у доцільності саме такого виду страхування.

Проте існують прогнозовані ситуації, коли змінити усталений порядок ведення справ змінити не вдасться.

У таких випадках важливо бути готовим до можливих негативних наслідків: враховувати їх у своєму фінансовому плануванні; приділяти увагу накопиченню та зберіганню документів за договорами, по яким здійснювалося страхове відшкодування; встановлювати

винних у заподіянні шкоди осіб та збирати необхідні докази; удосконалити договори із контрагентами із врахуванням укладених договорів страхування та правил добровільного страхування; вести претензійну роботу із контрагентами, винними у заподіянні збитків (враховуйте, стягнути збитки без підтвердження їх настання для страхувальника неможливо, що утворює ще одну «юридичну пастку», виходом із якої можуть стати лише правильно сплановані поетапні переговори із всіма учасниками відносин); застрахувати свою цивільну відповідальність.

Судові спори із недобросовісними страховими компаніями краще вести на підставі аналізу та виявлення помилок в їх діях на етапі оформлення страхового випадку та обрахування розміру заподіяної шкоди. Найбільш дієвий інструментарій для цього знаходиться у правилах добровільного страхування та договорах страхування.

За будь-яких обставин кращою гарантією розвитку бізнесу є його самовдосконалення та розбудова взаємовигідних відносин для кожного учасника. **■**

Адвокатське об'єднання "Лещенко, Дорошенко і партнери"

White-Collar Crime

Захист у кримінальних провадженнях

Представництво інтересів у цивільних,
господарських, адміністративних справах

Представництво інтересів
у Європейському Суді з прав людини

Податкові спори

Захист бізнесу

Do everything for victory!

📍 01042, м. Київ,
вул. Джона Маккейна, 1

☎ (067) 262-12-34,
(050) 381-11-63,
(050) 671-71-92

🌐 ldp.com.ua

Анна КУХАРЧУК, керуючий партнер
ЮК «Надійний правовий партнер», адвокат

АДВОКАТ – НАДІЙНИЙ ПРАВОВИЙ ПАРТНЕР ДЛЯ БІЗНЕСУ

Анна Кухарчук, керуючий партнер юридичної компанії «Надійний правовий партнер», красномовно порівнює адвоката із сімейним лікарем, бо найкраща запорука успішного ведення бізнесу – не «лікування» проблем, а їх уникнення, вирішення на стадії профілактики.

На ринку юридичних послуг я працюю із 2005 року та спостерігаю, як світ змінюється щодня. І саме ті, хто щиро незадоволені тим, що є, – це ті, хто готові змінювати цей світ.

Моя практика почалась ще тоді, коли бізнес суворо контролювався з боків усіх можливих державних органів. Наприклад, для реєстрації ТОВ на той час необхідно було в якості внеску до статутного капіталу покласти в банку на рахунок не менше 10 тисяч доларів, треба було брати дозвіл на отримання печатки підприємства, а реєстрація ТОВ взагалі могла зайняти більше місяця. Сьогодні зареєструвати ТОВ та створити бізнес можна за один день зі статутним капіталом розміром одна гривня.

Саме тому ті, хто сьогодні створюють бізнес, або ті, хто 3–5 років уже у бізнесі, не можуть реально оцінити, що зроблено, та як все змінилося за п'ятнадцять років. Однак є те, що залишилося незмінним, – потреба у якісному щоденному юридичному супроводі бізнесу.

Пишаюсь тим, що кожного разу, коли ми зі своєю командою бачимо можливість щось удосконалити, змінити та покращити процеси, ми не залишаємось осторонь, не шкодуємо часу та паперу, ми пишемо звернення, скарги, листи, процеси, проекти законів, ми ходимо на прийоми до керівників державних

установ з пропозиціями, що та як удосконалити, з пропозицією виділити людський ресурс з компанії на один або декілька місяців для реалізації та впровадження змін.

Це сформувало істину юридичної роботи: слухати, чути усі

«Дуже часто власники компаній нехтують правовою допомогою і на старті бізнесу, і у процесі його ведення, керуючись тим, що поки немає судів – доти немає проблем та конфліктів, а отже юрист, адвокат не потрібні»

сторони, розуміти, що хоче клієнт, знати Закон і застосовувати тільки Закон.

Дуже часто власники компаній нехтують правовою допомогою і на старті бізнесу, і у процесі його ведення, керуючись тим, що поки немає судів – доти немає проблем та конфліктів, а отже юрист, адвокат не потрібні.

Такий підхід сформований у зв'язку з ототожненням юриста чи адвоката із негативом, проблемами, заборонами та обмеженнями.

Насправді, адвокат – це як сімейний лікар, це правовий радник, це незамінний важливий елемент для ведення ефективного бізнесу.

Діюче на повну потужність підприємство – це бізнес-машина, де юрист повинен бути присутній ще із періоду до старту, а потім і щодня, адже існує безліч процесів, пов'язаних з правовідно-

синами: прийом працівників на роботу, умови конфіденційності, відшкодування збитків, порядок звільнення у разі конфлікту, непланові перевірки, врегулювання умов контрактів з контрагентами, справедливе встановлення відповідальності, штрафів, запуск нових процесів тощо.

Наприклад, якщо мова йде про будівництво нерухомості, то адвокат важливий ще від процесу

виділення земельних ділянок – і до реєстрації статусу виробника товарів. ВЕД, агро, електростанції, розробка надр, виробництво чи імпорт медобладнання, медпрепаратів, отримання сертифікатів відповідності та якості виробництва, дозвільних документів, супровід розмитнення, захист від рейдерських атак, захист від невчасно організованих обшуків компанії – це все потребує залучення й присутності адвоката.

Знайти хорошого юриста у момент, коли вже все «згоріло», надзвичайно важко. Оголошеннями про послуги адвокатів обклеєні усі стовпи, і ринок великий, але найкращих дуже мало. Такі найкращі зростають у спільному партнерстві протягом багатьох років проходження від однієї кризової ситуації до іншої (2008, 2014, 2020–2021 роки). ►

► У жовтні бренду «Юридична компанія «Надійний правовий партнер» виповнилось 7 років. Це не багато і не мало, але за останні два роки ми зробили неабиякий крок уперед.

Розуміючи, що компанія може набагато більше, ніж самостійний адвокат, навіть якщо він і мульти-брендовий, я вирішила: **ми здатні не лише закріпитися на ринку, а й сприяти виконанню соціальної місії – покращити правову грамотність бізнесу.**

Є такі клієнти, які прийшли в компанію зі мною ще з 2006 року, а є такі, які купували послуги в обмін на офісні меблі, бо перебували у скруті, але вирости з нами до лідерів ринку у своєму секторі. За останні два роки, незважаючи на те, що частина юридичних компаній просто не вижила, ми взяли понад 30 нових клієнтів, і більшість із них хоче працювати з нами на абонентському обслуговуванні.

Ми багато років працювали за принципом абонентського обслуговування. Це зручно і для клієнта, і для нас. У клієнта є фіксована ставка, він знає, куди телефонувати у екстрених ситуаціях, а ми завжди знаємо всі больові точки, а тому у кризових ситуаціях можемо проявити себе краще, ніж інші.

Однак, коли портфель клієнтів став більш 50, стало зрозуміло – щоб задовольнити всіх, доведеться нашу команду «клонувати», і чим швидше, тим краще.

Ми ніколи не конкурували на ринку юридичних послуг, не гналися за нагородами, бо наша юридична

компанія – це бізнес, в першу чергу. Саме тому нам легко зрозуміти потреби клієнта, якому потрібні не рейтинги, а якість послуг та добросовісність у роботі.

За 15 років ми відпрацювали напрямком своєї роботи – комплексний супровід бізнесу. Наше завдання – не рятувати, коли вже пожежа, а побудувати внутрішні процеси бізнесу клієнта зсередини, із працівниками, між власниками та ззовні, захистити від рейдерства та несанкціонованих перевірок.

Ми робимо юридичний аудит існуючих процесів та визначаємо слабкі сторони. Ми захищаємо клієнта так, щоб не доводилося вигадувати, як обійти Закон, як потім захиститися від умисних чи від незнання Закону порушень. Ми беремо на себе відповідальність прорахувати все на п'ять кроків уперед у різних напрямках.

Це нелегка місія. Завоювати довіру і прищепити клієнту повагу до Закону, розуміння того, що Закон – це ефективний інструмент захисту, а не об'єкт для порушень та маніпуляцій, що Закон працює, якщо він є інструментом у професійних руках.

Найкращі інструменти юриста – Закон і діалог.

Суди – це вже наостанок. Суди і з'ясування відносин зупиняють, затримують процеси в бізнесі, а отже, висмоктують із бізнесу, власників та керівників емоції і не дають заробляти гроші, а це головне, задля чого створений бізнес.

Принципи – це добре, але якщо ці принципи без емоцій.

Клієнти, з якими ми працюємо, передають нам конфлікт у повне управління, не втягуючи його у повсякденне життя. Тобто, ми обговорюємо усі можливі сценарії із керівництвом компанії, отримуємо погодження напрямку та стратегії, і повністю як юридичний департамент забираємо на себе таку ситуацію. Якщо клієнт

прислухається і не втручається, то у 99,9% ми отримуємо обумовлений результат, саме це і є наша робота. Клієнт заробляє гроші, а ми захищаємо клієнта.

Я проти того, щоб «порішати». Категорично проти. Хоча розумію, що і ця частина юридичного ринку десь існує. П'ятнадцять років нам вдається досягати неймовірних результатів без «рішалова». Наша компанія працювала повагу як в середовищі колег, так і серед державних органів та посадовців. А от клієнти, які хоча б раз спокусилися на «порішати», добре знають, що назад дороги вже не буде.

Проблемою на юридичному ринку є не складні закони, а необізнаність фахівців у державному секторі. Від цього страждає і бізнес, і держава. Бізнес не довіряє державі і не хоче мати ніяких цивілізованих відносин з державою, що ототожнюється із бажанням сплачувати менше податків, менше віддавати державі. Посадові особи сприймають будь-якого суб'єкта господарювання як такого, що створений, щоб красти. І це замкнуте циклічне коло.

Чи можна це виправити? Можна. Очільники державних органів, усіх без винятку, повинні бути не лише професійними, але й позитивно налаштованими та відкритими для спільної та прозорої роботи з бізнесом. Обидві сторони повинні набратися дипломатичної стриманості та притаманної для спортсменів витримки і повірити одне одному. Держава не повинна дивитися косо на бізнес, вона сама має стати прибутковим бізнесом та навчитися монетизувати актив, який має у розпорядженні землю, нерухоме майно, реєстри – все це повинно приносити прибуток щосекунди.

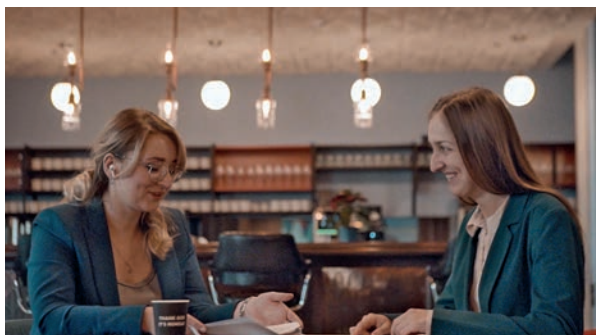
Тобто, державі треба стати в один ряд із бізнесом і відволіктися від

підглядання та очікування, коли хтось оступиться, треба зайнятися ділом.

Із елементарних прикладів. Біля жодного суду в Києві немає оплачуваної парковки. Більшість судів знаходяться у центрі. Я особисто декілька разів мало не запізнилася на судові засідання через брак паркувальних місць, в той же час, для працівників суду парковки залишаються напіввільними. Відповідно, земля біля державних установ, які часто відвідують громадяни, є економічно привабливою та може приносити прибуток.

Якщо, приміром, взяти електронні реєстри, які використовуються в судовій владі для синхронізації через API-протоколи – вони закриті. Тож якщо в нас у роботі понад 100 судових справ, то їх статус необхідно «в ручному режимі» перевіряти щодня, адже підключити ІТ-сервіси технічно можливо, а юридично доступу немає. Тож нам вигідніше виділяти одного співробітника тільки на технічну роботу, ніж сплачувати державі за оновлення інформації, але державі це не цікаво. Їй вигідніше «компенсувати» штрафами, ніж розвивати державний бізнес. ►

► Відтак, держава повинна прислухатися до потреб бізнесу, врахувати їх, та навчитися заробляти на таких потребах. Наші ідеї реалізуються, звичайно, не так швидко, як нам би хотілося, але ми намагаємось убезпечити клієнта, щоб він мав змогу сконцентруватися на чомусь приємному – на реальному житті та задоволенні від нього.

Суспільство не довіряє юристам і адвокатам. І це є чи не головною перешкодою в активному й необхідному залученні адвоката до супроводу як сімейних справ, так і бізнесу.

Монополія адвокатури, яку було запроваджено у 2012 році в Україні, збільшила юридичний ринок, однак, на жаль, це призвело до зниження якості адвокатських послуг. Сьогодні дуже лояльні умови входу до адвокатської спільноти: диплом юриста і два роки юридичного стажу. Я вважаю, що це занадто просто.

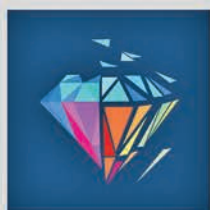
Адвокат впливає і на людські долі, і на результати бізнесу, адвокати – це ті ж хірурги та інженери, що не мають права на помилку. А які знання молода людина може винести з університету без практики? Що можна опрацювати за 2 роки роботи?

Адвокатський іспит я складала, коли мій стаж роботи вже був 8 років, але навіть тоді я неймовірно хвилювалася і не розуміла міри відповідальності за долі людей, хоча у своїх знаннях була впевнена, як ніхто. Мене навчили самостійному веденню справ, як використовувати Закон, я усвідомлювала те, що інтереси клієнта понад усе, але ще не було розуміння, що за однією невдалою порадою або відсутністю сили волі переконати клієнта, може стояти крах великого бізнесу. Це все набувається тільки з часом та досвідом. Я пройшла свій шлях до адвокатури досить довго, і це дає мені змогу вберегти клієнта, не допускати помилок, і клієнти це цінують.

Вдячна долі, що обставини склалися саме так, а мої вчителі й наставники – це найкращі люди в адвокатурі і до сьогодні, хоча більшість із них не публічні. Але вони вчили мене не лише вчити, любити і застосовувати Закон, ці люди своїм прикладом показували, що вимоги до адвоката, його поведінки, висловів, способу життя – підвищені, і навіть в особистому житті адвокат не може дозволити собі те, що можуть дозволити собі інші: бути слабкими чи сумніватися у своїй позиції.

Ми обрали свій шлях – бути адвокатами, бути іншими, бути абстрагованими та незалежними від емоцій і почуттів. Тільки бізнес і тільки результат. І якщо робота з клієнтом – то це партнерська робота на все життя.

Дуже сподіваюся, що зможу передати своїм працівникам те, чому навчили мене свого часу, а щирі слова вдячності і багаторічна співпраця з одними і тими ж клієнтами, значний приріст і безумовна довіра нових клієнтів у кризовий рік дають мені розуміння, що я добре роблю свою роботу. **📌**

НАДІЙНИЙ
ПРАВОВИЙ ПАРТНЕР

МИ - БІЗНЕС

Олександр КУРЗІН, керівник практики інтелектуальної власності,
старший партнер АО «Сирко і Партнери», адвокат, патентний повіряний України

ЗАХИСТИТИ СВОЇ ПРАВА РЕАЛЬНО, АЛЕ ПОТРІБНО ВИКОРИСТОВУВАТИ ВСІ ІНСТРУМЕНТИ

Нещодавно Україна знову опинилася у списку країн, які порушують права інтелектуальної власності, завдаючи шкоду економічним інтересам ЄС. Які зміни на сьогодні відбуваються в Законі, що охороняє права авторів та про найзухваліших його порушників, говоримо із керівником практики інтелектуальної власності, старшим партнером АО «Сірко і Партнери», адвокатом, патентним повіреним України Олександром Курзіним.

– Як механізми захисту інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів створює Україна?

– Це дуже цікаве питання. Ті основні закони, які діють зараз, та механізми через врегулювання зверненнями до судів, НОІВ та правоохоронних органів, для 95 % випадків клієнтів підходять для цілком ефективного забезпечення захисту прав. Для клієнта головне просто знайти компетентного фахівця з самого початку, бажано з моменту реєстрації. Проте 95 % це не 100 %, іноді існуючі механізми не дають можливості вирішити ту проблему, з якою звернувся клієнт і тут доводиться «творити» і винаходити щось нове, з чим я зможу здивувати опонента, і як наслідок – захистити права інтелектуальної власності клієнта.

Проблема захисту ІР-прав – це проблема, яка існує у всьому світі, і кожна країна тут має знайти свій шлях і застосувати, враховуючи свої особливості, всі необхідні засоби для припинення порушень.

ІР-спільнота пам'ятає ті часи, коли Україна була виключена із Списку 301 (перелік держав, де з точки зору Торгового представника Сполуче-

них Штатів Америки порушуються права інтелектуальної власності). Проте сьогодні Україна знову в цьому списку і в переліку пріоритетних країн у Списку 301.

Казати про те, що у нас нічого не робиться для боротьби з порушен-

нями ІР-прав, було б неправильним. Робиться. Не так, правда, швидко, як від нашої країни вимагають іноземні партнери.

Стартувала реформа системи ІВ: прийняті зміни до законів про охорону прав на об'єкти промислової власності, авторські права, створюється НОІВ. На необхідності продовження реформ було наголошено спікером ВР після призначення нового міністра економіки.

В рамках ІР-реформи вдосконалюються механізми захисту ІР-прав. Всім відомі випадки зловживання ІР-правами – так званий патентний тролінг. Це ганебне явище набуло таких розмірів, що не змогло залишитись непоміченим державою.

Внаслідок поширення патентного тролінгу добросовісні суб'єкти витрачали на боротьбу з цим явищем багато часу і ресурсів, держава недоотримувала надходжень у вигляді сплати податків. Проте, не завжди використовуючи існуючі механізми захисту прав (звернення до судів, правоохоронних органів) можна було своєчасно захистити свої права і інтереси. Прийнятий в липні 2020 року закон доповнив набір засобів захисту ще одним – зверненням до апеляційної палати НОІВ, яка була наділена додатковими

«У нашій країні, коли з'являється закон, всі замість неухильного виконання його норм чомусь намагаються знайти шлях, щоб його не виконувати»

повноваженнями для боротьби із вищевказаними зловживаннями – запроваджений додатковий адміністративний спосіб анулювання реєстрацій, так званий механізм «post grant opposition» (визнання недійсними свідоцтв на промислові зразки в Апеляційній палаті).

Багато цікавих нововведень пропонується і в сфері авторського права. На розгляді в парламенті знаходиться законопроект № 5552. Це зміни до ЦК, ГК, ЦПК і багато інших законів спрямованих на захист ІР-прав. Окремо можемо зупинитись на засобах забезпечення позову у справах про порушення авторських прав. Законопроектом запропоновано наступні зміни: ►

► • заборона виготовлення, відтворення, продаж, прокат, ввезення на митну територію України та інше використання, передбачене законом про авторське право і суміжні права, а також транспортування, зберігання або володіння з метою введення в цивільний обіг примірників об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, щодо яких припускається, що вони є піратськими (контрафактними), і засобів обходу технологічних засобів захисту;

• накладення арешту і вилучення примірників об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, щодо яких припускається, що вони є піратськими (контрафактними), засобів обходження технологічних засобів захисту, а також матеріалів і обладнання, що використовуються для їх виготовлення і відтворення;

• накладення арешту і вилучення доказів вчинення дій, що порушують або створюють загрозу порушення (чи підтверджують наміри вчинення порушення) авторського права і (або) суміжних прав.

Сподіваємось, що цей законопроект буде прийнятий в найближчий час.

– Останнім часом обертів набирає скандал, пов'язаний із прийняттям законопроекту № 5572. Наскільки правомірним є обурення частини музичної спільноти?

– Казати про «правомірність» обурення частини музичної спільноти було б щонайменше неправильним. Скоріш за все, мова йде про справедливість обурення. Для того, щоб з'ясувати питання

справедливості, необхідно вивчити, скільки зібрано коштів за використання ОАП та як ці кошти розподілені. Після цього стане зрозумілим, чи є підстави для обурення.

Знову ж таки, у кожній ситуації є можливість захищати свої права: іноді – це звернення до судів та правоохоронних органів, іноді – до органів законодавчої і виконавчої влади, міжнародних організацій.

Чомусь деякі митці, правовласники, вважають, що найкращий спосіб захисту прав – пост в соціальній мережі. Цього недостатньо. Ти сам повинен захищати

свої права. Не знаєш як – звернись до професіоналів. Ми завжди готові прийти на допомогу.

– Чи правомірною є діяльність різного виду організацій, що регулюють авторські права?

– В Україні немає організацій, що регулюють авторські права. Є організації колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права. Їх діяльність регулюється, крім закону України про авторське право і суміжні права, ще й законом про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав.

Можливо, питання про те, чи можна назвати ефективною діяльність цих організацій. Давайте, звернемося до вказаного «закону про ефективність».

Частиною 2 статті 5 цього Закону передбачені принципи ефективного управління майновими правами правовласників: неухильне дотримання інтересів правовласників, рівність, прозорість, підзвітність, ефективне управління.

Чи потрібно ще щось для того, щоб всі правовласники були задоволені – не впевнений. Неухильне дотримання наведених принципів виключило б існування конфліктів та будь-яких непорозумінь в цій сфері взагалі.

Однак, в нашій країні, коли з'являється закон, всі замість

спочатку неухильного виконання норм цього закону, чомусь намагаються знайти шлях, щоб його не виконувати. І тут починається кампанія по внесенню змін до закону тощо. І той скандал із законопроектом № 5572, про який Ви згадували у попередньому питанні, можливо, є лише підтвердженням цьому.

– Наразі стаття 176 визначає покарання за порушення авторських прав. Чи багато відомо випадків, коли хтось поніс відповідальність за цією статтею?

– Юридична спільнота вже неодноразово зазначала, що ст. 176 КК України – застаріла і потребує модернізації. Читаючи цю статтю, можна дійти висновку, що відповідальність може настати виключно через відтворення та розповсюдження носіїв із об'єктами авторського права. Проте, розвиток технологій призвів до значного розширення переліку видів кримінальних діянь, що порушують права на об'єкти авторського права без їхнього запису на носії.

Випадків притягнення до кримінальної відповідальності за злочин по ст. 176 КК України є багато. Наведу деякі з них.

Так, Святошинським районним судом у справі № 759/6479/21 постановлений вирок, згідно з яким фізичну особу – власника сайту притягнуто до відповідальності по ст. 176 ч. 1 КК України за розміщення та розповсюдження в мережі інтернет кінофільмів на власному сайті, отримуючи при цьому кошти від розміщення рекламного контенту на ньому. В такий спосіб було захищено права Ворнер Бразерс Інтертейнмент на фільми Doctor Sleep (Доктор Сон (2019) та Joker (Джокер (2019)).

Відповідно до вироку Соснівського районного суду м. Черкаси від 20 лютого 2020 року у справі № 712/98/15-к, 24.07.2014 в приміщенні кінозалу КП «Черкасиоблкіно», що розташований за адресою:

вул. Смілянська, 112 в м. Черкаси, за допомогою системного блоку «LG», ноутбука «Fujitsu» та двох відеопроєкторів, було здійснено незаконний публічний показ аудіовізуального твору «Пластик», авторські і суміжні права на розповсюдження якого на території України належать ТОВ «Галеон Кіно», чим завдано правовласнику збитки на загальну суму 20 853 гривень. Винних осіб притягнуто до відповідальності по ст. 176 ч. 2 КК України.

І ще один приклад. Справа № 522/6745/15-к в якій винесений вирок за ч. 2 ст. 176 Кримінального кодексу України. В цій справі засуджений, не маючи відповідного дозволу правовласника, розповсюджував на своєму веб-сайті шляхом надання можливості онлайн перегляду зазначених аудіовізуальних творів необмеженому колу осіб, аудіовізуальні твори, власником прав на які є такі компанії: «Warner Bros. Entertainment Inc.», «Columbia Pictures Industries, Inc. (Sony Pictures)», «Twentieth Century Fox Film Corporation», «Disney Enterprises, Inc.», «Universal City Studios LLLP», «Paramount Pictures Corporation». Покарання – 5 років позбавлення волі з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення

Всі наведені судові рішення дають змогу стверджувати те, що в нашій країні боротьба з порушенням авторських прав – не лише на папері і у виступах посадовців. Захистити свої права реально, головне не обмежуватись постами в соцмережах, а використовувати всі наявні механізми.

Порушення є, їх достатньо, але система захисту – це про питання відновлення справедливості. Суди виносять вирoki і притягують винних до відповідальності, це ми бачимо на практиці. **■**

Тетяна ДАНИЛЕНКО, адвокат, керівник Адвокатського бюро «Тетяни Даниленко»

НАЙПРИЄМНІШЕ – ПЕРЕМОГИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ВОЗЗ'ЄДНАННЯМ РОДИН

Сімейне право – найчутливіша галузь, адже мова йде про особисту сферу життя, тому до адвокатів цього профілю, крім досвіду та високої кваліфікації, є додатковий ряд вимог. Про те, як і кому може допомогти сімейний адвокат, розповіла Тетяна Даниленко, адвокат, керівник Адвокатського бюро «Тетяни Даниленко».

– Які якості для адвоката саме із сімейного права Ви б назвали найвагомішими: спеціалізація, досвід, знання психології, щось інше?

– Не можу стверджувати, що адвокат, який практикує у галузі сімейного права, має відповідати особливим критеріям. Але специфіка роботи з клієнтами у цьому напрямку є. Це робота, пов'язана з певним психологічним навантаженням. Як правило, звертаються ті, хто перебуває у стані сімейного конфлікту, тому необхідно мати певний підхід до таких клієнтів.

Сімейно-правові спори є складним та тривалим процесом, зокрема через небажання сторін йти на будь-які поступки одне одному. Тому спочатку необхідно встановити довірчі відносини з клієнтом та бути готовим вислухати, при чому не один раз, адже клієнт сприймає адвоката, не лише як спеціаліста, який може допомогти фахово вирішити спір, а й як особу, якій він може довірити свою проблему.

І тут головним для адвоката, вважаю є вміння абстрагуватись від емоцій клієнта та швидко отримати необхідну інформацію, що важлива для вирішення його питання, виокремити головне для побудови правової позиції. Адже до адво-

ката людина звертається з певною метою – вирішити спір у власних інтересах, тому у пріоритеті саме професійні якості адвоката, від цього прямо залежить позитивний результат вирішення спору.

– Як впливає ситуація із карантинними обмеженнями на розгляд справ судами? Чи можете виділити якісь тенденції?

Оскільки Україна вже не перший рік в умовах пандемії, пов'язаної з розповсюдженням Covid-19, то працівники суду і відвідувачі вже звикли до роботи по-новому. Тому працюють всі у звичному режимі, дотримуючись санітарно-протиепідемічних правил. Суди не можуть собі дозволити зупинити роботу. Відповідно, у адвокатів також роботи менше не стало. Я думаю, ситуація не зміниться ще тривалий час, тому слід пристосовуватись.

– Чи вплинула пандемія та соціальна ізоляція на кількість розлучень?

– На жаль, за останній рік чимало подружніх пар ініціювали шлюбно-розлучні процеси.

Подружжя частіше сварилися, з'ясовували стосунки та піддавались домашньому насильству. Багато під час пандемії зловживали алкоголем, опинившись тимчасово без роботи або втративши її взагалі. Деякі

не витримували навантаження, пов'язаного із поєднанням роботи в умовах «домашнього офісу» та вихованням дітей. Інші просто не витримували тривалого перебування разом.

Тому, дійсно, може констатувати, що певна вимушена соціальна ізоляція спонукала до рішення розлучитися значно більшу кількість пар, порівняно з попередніми роками.

– Яких аспектів сімейного життя держава не повинна торкатися, а в яких втручання держави вкрай необхідно?

– Існує низка важливих сфер, які в цілому можна віднести до особистого приватного життя людини, куди, безумовно, держава не повинна втручатись. Це стосується захисту персональних даних, свободи віросповідання; сексуальної ідентифікації та орієнтації, а також фізичної недоторканності особи.

В той же час, держава повинна розробляти спеціальні закони та інші нормативно-правові акти з метою регулювання сімейних відносин та їх впорядкування. Наприклад, подружжя розлучається, має конфліктні відносини, які неможливо розв'язати в рамках все ще існуючої родини. Тому сторони конфлікту звертаються до суду, де проходять процес розлучення, відповідно до законодавства України. У рамках цього судового процесу суддям та присутнім у залі особам можуть стати відомі подробиці приватного життя людей, які розлучаються, відомості щодо стану здоров'я тощо. ►

► У рішенні суду можуть бути викладені певні обставини, що стали підставою для розірвання шлюбу.

Можна сказати, що іноді втручання в сімейне життя людини з боку держави цілком виправдане та допустиме. Зазвичай це відбувається тоді, коли між членами сім'ї виникає конфлікт, вирішити який можливо лише за участю неупередженого арбітра. Втручання є нормальним лише за умови якщо без нього не можна обійтись та у тій частині, що законодавчо дозволено.

– Політика толерантності, що зараз набуває все більше популярності у світі, передбачає одностатеві шлюби. Чи може ця норма якимсь чином втілитися в українському законодавстві?

– На даний час в українському законодавстві поняття шлюбу визнається як союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органах державної реєстрації актів цивільного стану, це визначено ст. 21 Сімейного кодексу України. Питання врегулювання одностатевих шлюбів на законодавчому рівні та неприйнятне ставлення більшості до таких союзів, можливо, у майбутньому зміниться. Але прогнозу запровадження цих змін найближчим часом дати складно. Вирішальним у цьому питанні є менталітет, світогляд, релігія українського народу.

– Ви прораховуєте шанси на успіх перед тим, як беретесь за справу? За яких обставин нізащо не погодитесь?

– Звичайно, у кожній справі прораховуються шанси на успіх. Керуючись нормами законодавства і правилами професійної етики, адвокат завжди зобов'язаний діяти в інтересах клієнта.

Якщо під час виконання своїх професійних обов'язків дійду висновку про відсутність фактичних та правових підстав

для задоволення вимог клієнта, то зобов'язана йому про це повідомити. У такому випадку узгоджую з клієнтом інший спосіб захисту, що відповідає тому гіпотетичному результату, якого можна досягти згідно з чинним законодавством, або відмовляюсь від виконання доручення клієнта. Клієнт має володіти достовірною інформацією щодо можливих шансів на успіх.

Не візьмусь за завідомо безперспективну справу.

– Які справи на даний час переважають у Вашій повсякденній практиці?

– Переважна кількість – цивільні справи. Сімейні спори, про які ми маємо сьогодні розмову, це лише невелика частина від загального обсягу роботи. Звичайно, завжди паралельно супроводжую кримінальні та адміністративні процеси, але порівняно з цивільними їх менше.

– Про які цікаві кейси ви можете розказати із останніх, чи можете виокремити найбільш значущі справи?

– Всі справи для наших клієнтів є важливими, а отже є такими і для нас. Але якщо говорити про сімейні спори, то мабуть, найприємніше згадувати перемоги, пов'язані із возз'єднанням родин.

З останніх справ можу згадати завершення довготривалого судового процесу щодо повернення малолітньої дитини матері, яка декілька років судилась із власними родичами. Дитина нарешті отримає материнську турботу, це надзвичайно приємно.

Загалом, спорів щодо малолітніх дітей дуже велика кількість і це, мабуть, найспецифічніша категорія справ, якими доводиться займатись. Дитина є найбільш вразливою стороною в ході будь-яких сімейних конфліктів, оскільки на її долю випадає найбільше страждань та втрат. Судовий розгляд сімейних спорів, у яких зачіпаються інтереси дитини, є особливо складним, оскільки в його процесі вирішуються не просто спірні питання між батьками та іншими особами, а визначається доля дитини, а тому результат судового розгляду повинен бути спрямований чітко на захист її інтересів. Кожного разу, коли я берусь за нову справу, пов'язану з поновленням прав дитини, я для себе виділяю її як таку, що потребує особливої уваги.

Але все це – повсякденна специфіка нашої роботи. З кожною новою справою здобуваєш досвід, а кожен вдало завершений судовий процес надає наснаги працювати далі. **Е**

ТОВ «ЮРИДИЧНА ФІРМА «ГОРЕЦЬКИЙ І ПАРТНЕРИ»

РІК ЗАСНУВАННЯ: 2013

ЮФ «ГОРЕЦЬКИЙ І ПАРТНЕРИ» – команда експертів, яка працює на юридичному ринку України з 2013 року та завоювала репутацію надійного юридичного партнера для провідних міжнародних та національних компаній. Завдяки стрімкому розвитку та сильній команді ми стали надійним юридичним радником для наших клієнтів. Протягом 8 років ми консулюємо клієнтів в усіх галузях юридичної практики, допомагаючи їм розвивати свій бізнес та реалізовувати найамбітніші проекти.

НАША ФІРМА СПЕЦІАЛІЗУЄТЬСЯ У СФЕРАХ:

- ▶ корпоративного права;
- ▶ судового вирішення спорів;
- ▶ адміністративної практики;
- ▶ господарської практики;
- ▶ кримінально-правової практики;
- ▶ цивільної практики;
- ▶ медіації;
- ▶ реєстрації підприємств;
- ▶ Третейський суд, МКАС та ін.

Наша система послуг орієнтована на вирішення бізнес-задач сучасних компаній та їх власників.

НАШІ ПЕРЕВАГИ:

- ▶ 8 років досвіду на українському юридичному ринку;
- ▶ Глибоке розуміння специфіки та розробка адаптивних рішень для кожного промислового сектору;

- ▶ Повний спектр юридичних послуг;
- ▶ Можливість вирішення комплексних питань, що потребують як юридичної, так і технічної експертизи;
- ▶ Високий рівень залученості партнерів та радників до проектної роботи, комунікація з клієнтом 24/7;
- ▶ Експертиза компанії та ключових фахівців визнана на національному рівні.

НАШІ КЛІЄНТИ – це провідні національні та міжнародні компанії.

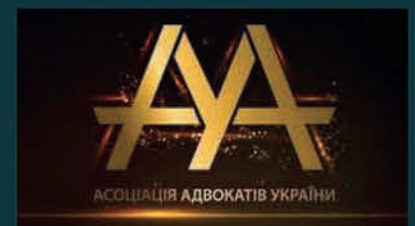
НАМ ДОВІРЯЮТЬ: АТ «Одеський припортовий завод», ПАТ «Київський ювелірний завод», АТ «Ханглопекс», ТОВ «Укрметалхолдинг ЛТД», АТ «Універсал Банк», АТ «Таскомбанк», ТОВ «Компарекс Україна», АТ «Банк «Таврика», ТОВ «Атем», ТОВ «ТК «Мегаполіс», ТОВ «Торгово-виробниче підприємство «Промтехсервіс», ТОВ «Машрембуд», ТОВ «Конко», ТОВ «Майнінг Сервіс», ТОВ «Торгова група «Промтехсервіс», ПрАТ «Страхова група «ТАС», ТОВ «БАСФ Т.О.В.», ТОВ «ФУД ДЕВЕЛОПМЕНТ», ТОВ «Торгова група «Промтехсервіс», ТОВ «Конко», ТОВ «Машрембуд», ТОВ «НДЦ «Нафтохім», ТОВ «Тайгер», ТОВ «Термосантехсервіс», ТОВ «ТД «Індустрія Груп», ТОВ «Промтяжінвест», ТОВ «Індустрія Техногруп», ТОВ «Компанія Севеко», Компанія «Блоссом Інвестменте ОУ» та інші.

НАШІ КОНТАКТИ:

+ 38 044 222 79 05
office@goretskyi.ua

01135, Україна, Київ,
Полтавська, 10, оф.239

Goretskyi.ua

Best Lawyers

Яків ВОРОНІН, адвокат, доктор юридичних наук, керуючий Адвокатського бюро «Якова Вороніна», голова Ради громадського контролю при БЕБ України

АДВОКАТ ПОВИНЕН ЗРОБИТИ БІЛЬШЕ, НІЖ ВІД НЬОГО ОЧІКУЮТЬ

Про актуальний стан української економіки, реалії та реформи податкової системи та ведення бізнесу в таких умовах розповідає Яків Воронін, адвокат, доктор юридичних наук, керуючий Адвокатського бюро «Якова Вороніна», голова Ради громадського контролю при БЕБ України

– Існує думка (і, до речі, лунала вона з уст юристів), що державі не потрібен сильний бізнес і законотворчі громадяни, які живуть за справедливими законами, що дозволяло б вільно обмінюватися результатами власної праці. Щоб

жави мають дотримуватися саме такої позиції. Така стратегія вимагає відмовитися від використання влади заради задоволення власних короткострокових інтересів.

– Однією із найбільш резонансних законодавчих ініціатив, що

«Щоб експлуатувати продуктивні сили, держава створює взаємно суперечливі правила, які не можна не порушувати, і формує суспільство перманентних боржників, вічно від неї залежних»

експлуатувати продуктивні сили, держава створює взаємно суперечливі правила, які не можна не порушувати, і формує суспільство перманентних боржників, вічно від неї залежних. Чи доречна ця теза по відношенню до українського бізнесу і які ланки на сьогодні є надчутливим, зважаючи й на обмеження, пов'язані з пандемією?

– Державі потрібен сильний бізнес, тому що лише держави з потужною економікою здатні забезпечити свою оборону. А оборона країни від зовнішніх зазіхань є основою життєдіяльності держави. Окрім зовнішніх чинників, у держави є ще і внутрішні чинники, а в країнах з низьким рівнем життя – високий рівень соціальної напруги та невдоволення.

Сильна економіка – сильна держава. Найвищі посадові особи дер-

розглядає наразі Верховна Рада, став законопроект № 5600. Яким чином він зачіпає інтереси малого і середнього бізнесу? Яким в цілому буде вплив таких змін на бізнес-клімат та економіку?

– Законопроект № 5600 значно розширює права податкової, а саме – збільшує податки. Він стосується буквально всіх платників податків, а це не тільки представники бізнесу.

Мова про громадян, яких обкладають податком у розмірі 18% з доходів фізичних осіб та 1,5% військовим збором від продажу протягом року, починаючи з третього об'єкта нерухомості. Можна по-різному до цього ставитися. Перше, що спадає на думку: у більшості громадян немає по три об'єкти нерухомості. Але, з іншого боку, в Україні за 30 років сформувалася практика інвестицій

в нерухомість, оскільки іншої альтернативи на кшталт фондового ринку не існує. З цього можемо зробити висновок, що постраждають від такого нововведення вже не просто громадяни, а інвестори, які вкладали у квадратні метри свої заощадження. А це вже зовсім інший кут зору.

Щодо бізнес-клімату, то не вдаючись до конкретних зауважень до законопроекту, є один глобальний чинник, який негативно вплине на нього – це нестабільність податкових правил. Інвестори надають перевагу тим країнам, в яких можуть бути вищі податки, але податкові закони стабільні десятиріччями. Тому поки зміни ще не ухвалили, над законопроектом потрібно ретельно попрацювати.

– Чи здійснює, на Вашу думку, влада кроки до обіцяної лібералізації податкової системи?

– Податкова система не стає більш ліберальною, законопроект № 5600 тому доказ. Потрібно ввести мораторій на внесення змін до Податкового кодексу принаймні на 5 років – це і буде лібералізація через передбачуваність й стабільність.

– **Офіс захисту бізнесу досить пафосно заявляє про те, що кожен підприємець та інвестор в Україні може отримати необхідну допомогу, захистити свої права. Між тим, лунає все більше заяв про упереджене ставлення судів та вплив на них (прямий чи опосередкований) представників Офісу президента. Чи варто бізнесу розраховувати на верховенство права? ►**

«Я не міряю справи категоріями «складно» чи «просто». Для мене важливіше знайти у справі цікаве, нестандартне рішення. Бажання зануритися у справу та дати більше, ніж від тебе очікують – саме таку мету ставлю перед собою та членами мого адвокатського бюро»

Яків ВОРОНІН

► – На нього тільки й слід розраховувати. Основну роль у відстоюванні верховенства права відіграють адвокати. Нашу позицію чують, до нас дослухаються, тому, безумовно, захищаючи своїх клієнтів у судах, ми формуємо правозастосовну практику. Зрештою є Верховний Суд, який стримує вплив з боку влади та забезпечує баланс між інститутами влади.

– Як змінились перевірки з боку контролюючих органів за останній рік? Які існують підстави для позапланових перевірок?

– Нагадаю, що в Україні на період карантину діє мораторій на проведення податкових перевірок. Діють лише окремі види, зокрема: документальні позапланові перевірки за заявою платника податків, або у випадку реорганізації чи ліквідації платника податків, фактичні перевірки платників акцизного податку.

Але є ще неоднозначна постанова Кабінету Міністрів від 03 лютого 2021 року № 89 «Про скорочення строку дії обмеження в частині дії мораторію на проведення деяких видів перевірок», яка суперечить перехідним положенням Податкового кодексу України – розширює перелік перевірок, на які не розповсюджується дія мораторію, встановленого ПКУ. Це точно є предметом спору про конкуренцію норм і вже скоро ми побачимо позицію Верховного Суду, коли він буде розглядати справи з зазначеною мотивацією.

Тому, якщо до платника податків завітали з позаплановою або плановою перевіркою на підставі постанови № 89 – почитайте пункт 52–2 підрозділу 10 Перехідних положень Податкового кодексу України.

– Чи змінилась останнім часом ситуація з рейдерством в Україні?

– Статистика роботи Колегії Мін'юсту з розгляду скарг у сфері державної реєстрації свідчить, що

щороку до них подають до трьох тисяч скарг. Це багато.

До цієї статистики потрібно ще додати кримінальні справи, які розслідуються за такими статтями Кримінального кодексу України: 187 (розбій), 190 (шахрайство), 356 (самоправство), 357 (викрадення документів), 358 (підrobка документів) та 3652 (зловживання повноваженнями особою, яка надає публічні послуги).

В питаннях рейдерства все, що трапляється в державі більше одного випадку на рік, – це забагато. Тому є над чим працювати, і питання навіть не у роботі правоохоронних органів, які втручаються у ситуацію, коли рейдерство відбулося.

Потрібно розробляти механізми на упередження рейдерства, які б превентивно не давали зловмисникам можливості захопити чужу власність.

– Ваша спеціалізація припускає велику вірогідність екстремальних ситуацій. Розкажіть про найскладніший кейс.

– Я не міряю справи категоріями «складно» чи «просто». Для мене

важливіше знайти у справі цікаве, нестандартне рішення. Бажання зануритися у справу та дати більше, ніж від тебе очікують – саме таку мету ставлю перед собою та членами мого адвокатського бюро.

Цікавий кейс трапився цього місяця, коли клієнт прийшов із запитом розв'язати спір із всесвітньою відомою компанією-виробником електроніки у Віденському арбітражі. А ми разом із командою знайшли можливість, яку до нас не виявили, й запропонували клієнту нею скористатися до звернення з позовом в арбітраж. У загальному підсумку компанія-виробник погодилася із вимогами нашого клієнта. Наша робота тривала два тижні, ми провели багато переговорів. В кінцевому рахунку клієнт отримав те, на що він розраховував, і всього за два тижні замість декількох років судових спорів, до того ж, без витрат сотень тисяч євро на адвокатів і міжнародний арбітраж. Вигода, яку отримав клієнт, – це майже 7 мільйонів євро.

Такі справи мотивують і надалі знаходити найкращі рішення для наших клієнтів. **Е**

Катерина МІЛЦИНА, юрист АО «Брати Попко та Партнери»

СПРИЙМАТИ ІНШИХ, ЩОБ ПІЗНАТИ СЕБЕ: ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ, ПІДСУМКИ 2021

Іноді внаслідок перебування тривалий час в епіцентрі подій відчуття стають менш гострими, увага та акценти зміщуються. Через це важливо не припиняти ставити питання і намагатися дивитися на ситуацію під різними кутами. Саме з такою думкою-настановою розпочинається ця стаття, метою якої є підбити підсумки практики інтелектуальної власності у 2021 році. Отже, щоб зрозуміти стан зсередини, ми подивимося на нього ззовні.

Щороку Офіс торгового представника США представляє Спеціальний звіт 301, який являє собою огляд глобального стану охорони та захисту прав інтелектуальної власності, а також доступу на ринок в іноземних державах. За результатами проведеного дослідження у звіті зазначаються два списки країн: Список спостереження та Список пріоритетного спостереження.

Підставою внесення держави до останнього списку є незабезпечення нею належного рівня охорони та захисту прав інтелектуальної власності та наявність обмежень доступу до ринку осіб, основою діяльності яких є інтелектуальна власність. Така прискіплива увага до цієї сфери зі сторони США обумовлена тим, що інтелектуальна власність вважається одним з найбільш швидкозростаючих секторів економіки.

У 2021 році такий звіт було опубліковано у квітні. На жаль, Україна вкотре увійшла до Списку пріоритетного спостереження.

У звіті відмічається послідовний прогрес України завдяки реформам, що проводяться у сфері інтелектуальної власності.

Разом з тим, найбільш болючими проблемами, які викликають занепокоєння вже протягом тривалого часу, залишаються такі: 1) проблеми системи організацій колективного

управління (ОКУ), які відповідають за збір, розподіл та виплату роялті правовласникам; 2) продовження використання неліцензійного програмного забезпечення українськими державними органами; 3) проблеми, пов'язані із запровадженням ефективних засобів боротьби з поширеними онлайн-порушеннями авторських прав.

Ці питання були окреслені також в контексті інших українських реалій на момент складання звіту, як от стану створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, функціонування Кіберполіції, реформи авторського права тощо.

Чи вдалося Україні впоратися із зазначеними викликами на сьогодні?

І де саме ми крокуємо на цьому шляху?

Щодо захисту прав інтелектуальної власності, то в цьому питанні з 2017 року всі з нетерпінням чекають на створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. На цей момент суд досі не розпочав роботу. Розв'язання цього «гордієвого вузла» безпосередньо залежить від відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

«Підставою внесення держави до останнього списку є незабезпечення нею належного рівня охорони та захисту прав інтелектуальної власності та наявність обмежень доступу до ринку осіб, основою діяльності яких є інтелектуальна власність»

Реформа авторського права зараз перебуває на роздоріжжі між декількома законопроектами. На додаток, щодо питання відповідальності, в цьому році був поданий законопроект № 5643 про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав. Нині він знаходиться на стадії опрацювання в комітеті. Ситуація з ОКУ в Україні теж досі не вирішена у спосіб, який дав би системі поштовх для повноцінного функціонування. ►

► У травні цього року для подолання перешкод у цій сфері було запропоновано законопроект № 5572, дискусії та суперечки навколо якого не вщухають і дотепер.

В нормотворчому процесі надзвичайно важлива якість, яка досягається в тому числі через залучення висококваліфікованих експертів та публічне обговорення, внаслідок чого крок за кроком нові моделі, механізми, інструменти тощо висікаються у слові. Наразі через те, що в сфері інтелектуальної власності такі реформи затягнулися, – втрачають усі, від держави до стейкхолдерів.

Разом з іншими факторами, все це негативно позначилося на місці України у рейтингу «Глобальний

інноваційний індекс 2021», який було опубліковано у вересні цього року. Згідно з даними дослідження, в порівнянні з 2020 роком Україна втратила 4 позиції, посівши 49 місце.

Однак варто зазначити також позитивні зрушення, які відбулися у праві інтелектуальної власності України в цьому році.

Зокрема, серед змін, запроваджених Розділом VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», є ті, метою яких було усунути колізію щодо розподілу майнових прав на службові твори між Цивільним кодексом України та Законом України «Про авторське право і суміжні права».

Незмінним залишилося те, що законодавець дозволяє сторонам погодити це питання самостійно у договорі. Якщо ж сторони не скористалися цією можливістю, тепер, згідно з чинним законодавством, майнові права інтелектуальної власності на службовий твір належать працівникові та роботодавцю спільно. Цивільний кодекс також робить застереження, що закон може передбачати інше. Останнє якраз стосується комп'ютерних програм та баз даних, для яких було передбачено окрему норму, за нею майнові права на такі службові твори належать роботодавцю. Більш детально з іншими змінами можна ознайомитися у законодавстві.

Важливо принагідно згадати, що, окрім цього, продовжує свій шлях рекодифікація цивільного законодавства України, яка в тому числі передбачає вдосконалення положень щодо права інтелектуальної власності.

Також наприкінці жовтня 2021 року на Урядовому порталі з'явилася інформація, що на виконання Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179, Україна збирається прийняти Стратегію розвитку сфери інтелектуальної власності. Будемо сподіватися, що стратегія стане підґрунтям для проведення послідовних і дієвих реформ та візією з конкретними кроками по досягненню поставлених цілей у сфері інтелектуальної власності, яка забезпечить стейкхолдерам цієї сфери стимули для подальшого розвитку, а також захист їх інтересів та прав.

Наостанок хочеться побажати, щоб у 2022 році ми вдосконалювались з кожним днем. З думкою, що ми робимо це не для когось, а заради себе. Звісно, це не тільки про інтелектуальну власність. **■**

FLA
FEMIDA
LEGAL
ASSOCIATION

- НЕРУХОМІСТЬ, ІНВЕСТИЦІЇ, ПОДАТКИ

- ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

- СУПРОВОДЖЕННЯ ТА ЗАХИСТ БІЗНЕСУ

FEMIDA
LEGAL
ASSOCIATION

WWW.FLA.COM.UA

Іван ТОПОР, керівник практики нерухомості та будівництва
юридичної консалтингової компанії «Де-юре», адвокат

ДІЯ ТА ЄДЕССБ ДЛЯ ЗАБУДОВНИКА: ПОЗИТИВНИЙ І НЕГАТИВНИЙ ДОСВІД

На даний час всі погодження, які необхідно отримати для початку виконання будівельних робіт, а також для погодження прийняття до експлуатації завершеного будівництвом об'єкту, можна отримати за допомогою системи Дія.

Слід зазначити, що для об'єктів із середнім та значним класом наслідків СС2 та СС3 подання документів через систему Дія є обов'язковою, тоді як для об'єктів із незначними наслідками СС1 поки що є альтернатива звернення в письмовому вигляді через центри надання адміністративних послуг. Подання документів через систему Дія, а також проходження всіх етапів надання відповідей під час внесення даних, не має викликати складнощів.

В той же час, в деяких випадках однієї роботи в системі Дія недостатньо.

Так, для прийняття до експлуатації об'єктів СС2 та СС3 слід спочатку сформувати акт готовності на Порталі державної електро-

ної системи у сфері будівництва (ЄДЕССБ).

Для прикладу можна взяти прийняття до експлуатації багатоквартирного будинку із середнім класом наслідків СС2. Для цього на вказаному вище порталі треба зареєструватись особовий кабінет. В подальшому, згідно із вимогами законодавства, слід сформувати акт готовності об'єкта до експлуатації. Основні складнощі виникають саме під час формування такого акту.

Окрім внесення даних та завантаження документів, також необхідно, щоб низка осіб-підрядників внесли дані до вказаної системи із власних особових кабінетів. До числа таких підрядників можна віднести: проєктанта; спеціаліста, що проводить геодезичне дослідження; спеціаліста, що готує сертифікат енергоефективності, тощо.

Після внесення на Порталі всієї необхідної інформації замовником будівництва, а також підрядниками, вказана інформація має синхронізуватись. Якщо навіть замовник будівництва та підрядники все зро-

блять правильно, система може не оформити акт готовності.

В моїй практиці був випадок, коли незважаючи на правильність внесення всіх необхідних даних на Порталі, не вдавалось сформувати акт готовності. Виявилось, що в реєстрі проєктувальників, який формувався кілька років тому назад, відповідальними особами органу, що формує реєстр проєктувальників, при внесенні даних на проєктувальника, була допущена помилка в зазначенні його ідентифікаційного коду. У зв'язку із вказаними обставинами проєктант не міг бути ідентифікованим. Проте, ні замовник будівництва, ні проєктант до вказаної інформації не мали доступу, тому довго не могли зрозуміти, в чому проблема.

Після формування акта готовності замовником будівництва його мають підписати за допомогою електронного цифрового підпису всі учасники будівництва (генпідрядник, генеральний проєктувальник, основні субпідрядники, відповідальні особи за технічний та авторський нагляд). ►

► Траплялись ситуації, коли після формування акта готовності та підписання його всіма учасниками будівництва на Порталі не виявлялось жодних недоліків в документі та замовник будівництва спокійно починав вносити інформацію в систему Дія. І несподівано в цей час виявлялось, що до акта готовності була внесена не коректна інформація, хоча на Порталі під час формування акта готовності жодних помилок не було встановлено. Після цього замовник будівництва мав знову розпочинати все майже спочатку...

Це лише декілька прикладів складності користування ЄДЕССБ та подальшого внесення даних до системи Дія.

Ідея синхронізувати всі реєстри та дані, що можуть стосуватись будівництва, – правильна, але на даний час вона часто дає збої у найбільш невідповідний момент. Треба віддати належне відповідальним структурам, які здійснюють технічне супроводження вищевказаних електронних систем. Є цілий ряд відеоінструкцій із роз'ясненнями порядку роботи в ЄДЕССБ, а також створені Telegram-канали для

замовників будівництва, проєктувальників та інших осіб, пов'язаних із будівництвом. На вказаних каналах щоденно надходить сотні запитів з приводу допомоги у зв'язку із складнощами в роботі з реєстрами, помилками, які видає система, що унеможлиблює сформувати необхідний документ.

Період адаптації та наповнення баз даними від учасників будівництва ще не скоро закінчиться, а отже налагоджена та коректна робота із ЄДЕССБ так само відбудеться ще не скоро. На це також впливає той фактор, що весь час доповнюється перелік вимог до документів та інформації, які мають бути внесені до відповідного реєстру. А система Дія – це лише фінальна частина внесення даних, адже основна робота проводиться на Порталі державної електронної системи у сфері будівництва.

Щодо впливу на корупційні ризики, то можна прогнозувати, що недобросовісним забудовникам набагато складніше стане «узаконити» своє будівництво, здійснене зі значними порушенням будівельних норм, земельного законодавства

тощо. А якщо навіть їм це вдасться, то вся інформація буде в електронному реєстрі зберігатись у відповідних базах, а не в архіві конкретного органу містобудування на місцевому чи центральному рівні, що значно спростить доступ до неї контролюючих органів та надасть більше можливостей для судового оскарження.

В той же час, для добросовісного забудовника ситуація не на багато полегшилась. У разі бажання уповноважені особи органів, що надають погодження, можуть запросити проєктну та іншу документацію на ознайомлення, можуть також вийти на об'єкт будівництва для проведення перевірки відповідності внесених даних фактичним обставинам. Такі перевірки не виключають зловживань з боку державних органів наданими їм повноваженнями та наданням безпідставних відмов у видачі погоджень. Безумовно, є можливість судового оскарження такого рішення, але вона була і раніше.

Отже, суттєвого покращення ситуації для сумнівних забудовників, в частині захисту їх прав від недобросовісних співробітників державних органів не спостерігається.

Початок роботи ДІАМ (на зміну ДАБІ) має покращити вищевисловлену ситуацію. Перші висновки можна буде робити після певного періоду роботи нової структури. На жаль, немає чіткого розуміння, яким чином ДІАМ позбавить добросовісного забудовника ризиків зловживань з боку контролюючих органів. В будь-якому випадку, необхідність наявності повноважень перевірки забудовників залишиться, оскільки не всі забудовники дотримуються законодавства.

Отже, залишається людський фактор, який не може замінити ні система Дія, ні Портал державної електронної системи у сфері будівництва. **15**

DE — LAW FIRM JURE

ПОРЯДНІСТЬ І ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

Де-Юре

Юридична
Консалтингова
Компанія

(048) 777 27 67

www.de-jure.ua

ЗАКОНОДАВСТВО-2021

ТУРБУЛЕНТНІСТЬ РЕФОРМ ЧИ ПАРАД ПОПУЛІЗМУ?

Цього року, як і декілька попередніх, ми спостерігаємо досить стрімкі зміни в українському законодавстві. А як щодо якості?

Закони мають відповідати інтересам суспільства та співвідноситися зі стандартами, виробленими міжнародною правотворчою практикою, а також узгоджуватися з міжнародним і внутрішнім правом, що гарантуватиме його прогнозовану й ефективну дію.

Враховуючи те, що останнім часом у широкий вжиток ввійшло поняття «турборежим», а частина законопроектів процедурні етапи проходить у пришвидшеному вигляді, виникає низка питань щодо якості прийнятих законів.

Значна частина законодавчих змін прямо чи опосередковано впливає на роботу бізнесу, тож підприємцям слід своєчасно реагувати на нові закони і зміни в законодавстві.

Наскільки якісними цього року були найрезонансніші законопроекти?

РИНОК ЗЕМЛІ

Головним проривом став довгоочікуваний Закон України № 552-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення», який дозволив громадянам вільно купувати та продавати землі сільськогосподарського призначення, що належать їм на праві приватної власності. Закон набрав чинності з 1 липня 2021 року.

Безперечно, відміна земельного мораторію дасть поштовх до розвитку ринку землі, хоч деякі положення закону викликають неоднозначну реакцію. В першу чергу це те, що право на придбання землі матимуть лише фізичні особи. З одного боку, це забезпечить від скупівлі земель великими агрохолдинга-

ми, з іншого – економічна ситуація навряд чи дозволить переважній більшості бажаючих купувати землю, адже вони просто не матимуть на це коштів.

Іноземці отримають доступ до українських земель лише після прийняття відповідного рішення на референдумі, і лише шляхом придбання частки в уставному капіталі юридичної особи. Рішення про референдум, знову ж таки, ще треба врегулювати на рівні законодавства.

Закон забороняє продаж землі державної та комунальної власності, однак гарантована безкоштовна приватизація, прописана в ньому, продовжує бути полем для зловживань.

Питання викликають положення Закону щодо володіння банками заставною землею. Так, приміром, не встановлений механізм відповідальності щодо того, якщо на неї через два роки не знайдеться покупець. ►

► А це найвірогідніше, враховуючи те, що на першому етапі реформи купувати землю зможуть лише фізичні особи, тож банки змушені будуть її продавати за низькою ціною.

Але, незважаючи на все це, відкриття ринку землі – значний позитивний крок для розвитку української економіки.

ПОДАТКОВІ ЗМІНИ

Ще одним із найбільш обговорюваних став законопроект № 5600 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень».

Як стверджують автори цього проекту, вони керувалися поточною економічною ситуацією та взяли до уваги мету недопущення безпідставного користування податковими пільгами, потребу забезпечити мобілізацію фінансових ресурсів до бюджетів різних рівнів у достатньому обсязі.

В принципі, можна було сказати двома словами: немає грошей. Як дотепно прокоментував ситуацію один з бізнесменів: «Спочатку треба розширити податкову базу, щоб потім її лібералізувати».

Законопроект переважно зачіпає інтереси малого і середнього бізнесу. Наприклад, податковий борг, який виник у результаті несплати самостійно визначеного платником грошового зобов'язання у податковій декларації або уточнюючому розрахунку, буде стягуватися без звернення до суду, не вважаючи на обставини, через які він виник (а це, скажімо, може бути хвороба). Буде заблоковано можливість оскаржувати штрафи та санкції у суді до їх сплати.

Звичайно, такі ініціативи навряд чи заохочуватимуть бізнес. Товари категорій вилучених з платників єдиного податку підприємців будуть тільки здорожуватись, що в підсумку ляже на плечі кінцевого споживача.

Інвестиційний клімат законопроект № 5600 не поліпшить, враховуючи те, що зобов'язання держави перед інвесторами не виконувалися і раніше.

СТОП ОЛІГАРХАМ?

«Закон про олігархів» був ухвалений Верховною Радою зі скандалом та відстороненням спікера. По факту Закон остаточно надає всі повноваження судової гілки влади РНБО (читай – Президентіві).

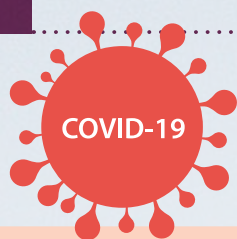
Передбачається, що саме РНБО включатиме особу до реєстру олігархів за наявності трьох із чотирьох ознак: значний вплив на засоби масової інформації; участь у політичному житті; бенефіціарне володіння компанією-монополістом; статки понад 1 млн прожиткових мінімумів (близько 83 млн доларів).

«Антиолігархічний» Закон виправдав найочікуваніші сподівання популістів: те, що тепер РНБО формуватиме та вестиме реєстр олігархів, свідчить про абсолютно «ручне» прийняття рішень стосовно тієї чи іншої особи зі статками і провокує породження ще більшої корупції. Замість цього екс-спікер закликав вдосконалювати антимонопольне та антикорупційне законодавство, але...

Але досконалу техніко-юридичну форму настанов «турборежим» не передбачає, тому адепти «свіжих рішень» продовжують випробовувати запас міцності держави.

Поляризація та політизація суспільства провокують ситуації, коли навіть юридична позиція формується з точки зору політичної доцільності. Такі сьогоденні реалії. ■

ЯК ЖИВЕ БІЗНЕС

Ситуація, що склалася у зв'язку з пандемією COVID-19, поки втішних прогнозів для бізнесу не дає – компанії продовжують стикатися все з більшими викликами. Пандемія вже зараз змінює цілі бізнесові галузі – на деякі товари та послуги попит значно впав, але бізнес намагається протистояти загрозам, продовжує жити і працювати. Як працювати далі, враховуючи перманентні умови «червоної зони»?

Представникам різних галузей ми поставили такі питання:

1. Існує твердження, що пандемія для бізнесу – це не крах, а нові можливості. Чи доречна ця теза щодо вашого бізнесу?
2. Як ви оцінюєте цьогорічні законодавчі ініціативи на підтримку бізнесу? Чи скористались ви допомогою держави?
3. Що в планах стосовно оптимізації на наступний рік: прискорити цифрову трансформацію, переглянути комерційні договори із партнерами з точки зору виконання зобов'язань або ж взагалі змінити напрямок діяльності?

Сергій ПАНОВ
Голова правління Банку
Кредит Дніпро

1. Будь-яке обмеження діяльності для бізнесу може стати як крахом, так і відкриттям нових можливостей. Зараз ми спостерігаємо тенденцію уповільнення росту ВВП у світовому масштабі – адже пандемія зачепила не лише Україну. При цьому є цілі галузі, які внаслідок різкої зміни навколишнього середовища отримали потужний поштовх для розвитку. Так само, як і компанії в інших галузях, яких напряму ріст не торкнувся, але які встигли вчасно правильно відрегулювати процедури і адаптуватися до нових правил.

Якщо говорити про Банк Кредит Дніпро – саме під час локдауну відбулася зміна власника (літо 2020 року). Ми розпочали зміни у банку уже в існуючих новітніх реаліях, і нашої задачею став пошук точок зростання у складному висококон-

курентному середовищі. По суті, за період трохи більше року ми змогли значно покращити наші показники – від росту портфелів до виходу на прибуткову діяльність. Зараз ми входимо у топ-15 прибуткових банків України.

2. За останній період було прийнято низку необхідних та важливих законів. Насамперед, це Закон про ринки капіталу та організовані товарні ринки, який вже набув чинності, і Комісія з цінних паперів впроваджує регулювання, що, на мою думку, може значно пожвавити ринок капіталу в країні та залучити інвестиції.

Прийнято Закон про банки та банківську діяльність, який зробив більш прозорою систему корпоративного управління банків. Також внесені новації, які вже зараз імплементує Національний банк України.

Слід згадати Закон про колекторську діяльність, який ми як банківська спільнота повністю підтримуємо. Час, коли недобросовісні колекторські компанії обнуляли довіру до банківської системи, минули. Наразі банки працюють виключно з партнерами, які відповідають вимогам Закону та введені до реєстру агентств, затвердженого НБУ.

Також Нацбанк зробив низку ефективних дій щодо очищення

ринку страхових і фінансових компаній – багато сумнівних гравців виводяться з ринку, у них відкликають ліцензії.

Із 2022 року набуде чинності Закон про платіжні системи, який наблизить нас до європейських стандартів роботи.

3. У наших планах – масштабування бізнесу. Ми досягли прогресу в ефективності та оперативності прийняття рішень, у реагуванні на зовнішні зміни, але немає меж досконалості. Ефективність бізнесу залежить від інформаційних технологій та систем, які мають бути безпечними, гнучкими, адаптивними та доброзичливими для користувача. Діджитал-трансформація – це не проект, це наша нова реальність, ми повинні бути готові до вогню, води та мідних труб.

Віктор ГРЕК
Член правління, заступник
голови правління ПАО «СК
«Альфа Страхування»

1. Пандемія для будь-якої сфери діяльності стала початком нової реальності життя. Частина компаній оперативно трансформувалась і отримали позитивний досвід, а для деяких підприємств зміни були негативними. Важливо, з якою стра-

В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

тегією розвитку бізнесу компанії зустріли початок пандемії.

Для Альфа Страхування пандемія сформувавала не додаткові проблеми, а підштовхнула до нових можливостей та рішень. Наша компанія ще з 2010 року почала надавати послуги медичного страхування, але у 2019-му ми остаточно сформували стратегію активного розвитку безпосередньо у медичному страхуванні. Ми не лише не втратили свої позиції з медичного страхування, але і посилили їх. Наприклад, порівнюючи період 9 місяців 2019-го (до пандемії) та 9 місяців 2021-го (після відновлення всіх процесів бізнесу), кількість наших застрахованих зросла на 30 %, а розмір страхових платежів виріс на 60 %.

2. За період 2020–2021 років держава допомогла багатьом підприємствам середнього та малого бізнесу. Окрім фінансової підтримки, уряд запровадив низку ініціатив, наприклад «Доступні кредити 5–7–9%». Для страхових компаній додаткових пільг та допомоги передбачено не було, проте урядова підтримка малого та середнього бізнесу допомогла «залишитись на плаву» зокрема нашим клієнтам, а отже і питання про припинення співробітництва у напрямку страхування не виникало. Всього за період пандемії нами було зафіксовано лише один випадок призупинення співпраці у зв'язку з погіршенням фінансового стану клієнта у карантинний

період, проте у 2021-му році співпраця відновилась.

3. У стратегії Альфа Страхування одним із пріоритетних напрямків є розвиток цифровізації компанії. В першу чергу ми помітили, що клієнт стомився від вчорашньої паперової тяганини, йому потрібні нові та сучасні рішення, які значно спростять його життя.

Тому ми зробили наші продукти страхування не лише простими та зрозумілими, а ще і максимально діджитальними як на етапі покупки, так і на етапі користування. Наприклад, клієнт може самостійно управляти послугами медичного страхування прямо із мобільного додатку. Чи, наприклад, клієнт тепер може купити підписку на страхування квартири по аналогії з підпискою на стрімінгові сервіси. І це зовсім малий перелік серед того, що ми вдосконалили для клієнтів, адаптуючись під їх сучасні потреби.

Розуміємо, що пандемія – це нова реальність, але світ вже підтвердив можливість і готовність адаптуватись. Тож будь-які нові перепони та проблеми для сучасного бізнесу будуть давати можливість для вдосконалення та нових напрямків розвитку.

Аліна МАЙОРОВА Співзасновник та CEO компанії VS Thermal Eco Bag

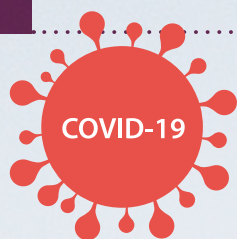
1. Наше виробництво стартувало в 2019 році, якраз перед спалахом пандемії. Ми мали великі плани. Проте я не можу сказати, що криза та пандемія завадили їх втіленню. Вони просто дещо змінили вектор свого розвитку. Дійсно, з'явилися нові можливості – у зв'язку з тим, що ми змушені були все швидше збільшувати асортимент,

вводити новинки, різко розширювати список партнерів та ринок збуту. Всі ці дії потрібні були не тільки для того, щоб стимулювати людей купувати якісний товар, тим самим збільшуючи продажі. Ми прагнемо зробити життя кожного максимально комфортним завдяки нашим виробам. А однією з головних наших цінностей є зменшення шкідливого впливу на нашу планету. Адже набагато краще один раз придбати багаторазову сумку чи торбинку, ніж тисячу разів купляти шкідливі поліетиленові пакети. Абсолютно всі наші вироби екологічні – наші торбинки і сумки замінять тисячі поліетиленових пакетів, шопери та термосумки – мільйони кульків. Ми екофрендлі ever у всьому!

2. Загалом цьогорічні законодавчі ініціативи досить позитивні. Ми мали певні податкові преференції, запроваджені з метою зниження податкового навантаження на нас як на платників податків під час дії карантину. Окрім того, завдяки сервісу «Дія» працювати стало набагато простіше і швидше – коли зникає паперова метушня, все працює онлайн, з'являється маса часу на щось нове, потрібне, важливе у бізнесі.

3. Наступного року ми плануємо значно збільшити лінійку виробів. Це будуть не тільки сумки та еко-товари. Також ми й надалі активно розширюватимемо ринок збуту – в планах налагодити безперебійні

ЯК ЖИВЕ БІЗНЕС

постачання товарів не тільки на великі торговельні майданчики України, але й за її межі. Світ повинен знати про наших вітчизняних виробників. Також я вважаю, що будь-який бізнес повинен бути соціально відповідальним. Ми обрали свій напрямок в цій сфері – екологічна безпека планети. Тому наступного року дуже цікавить долучення нашої компанії в проекти щодо зменшення шкідливого впливу на нашу землю – пошук однодумців-партнерів, створення та запуск цікавого, корисного, соціального відповідального еко-проекту. Відмова від одноразового пластику в домашніх умовах – це чудова ініціатива! І ми також її підтримуємо своїми багаторазовими виробами. Однак саме лише зменшення індивідуального споживання не вплине на проблему глобально. Вирішити її можна через комплексні підходи, вироблення спільних соціальних проектів всередині держави і поза її межах – часткова або повна заборона продукції, що не переробляється; додатковий збір для виробників, імпортерів і/або продавців, споживачів; зобов'язання виробника збирати, переробляти й утилізувати відходи від своєї продукції. Ми готові підтримати такі ініціативи в майбутньому.

Світлана ЮДИНА
Лікар-дерматовенеролог,
заслужений лікар України,
засновник клініки
«Доктор Юдина»

1. Працювати в умовах пандемії для клініки краси – це трагедія. Досить часто можна почути фразу: «Я працюю віддалено, мене ніхто не побачить». Як лікар скажу, що це тенденція досить небезпечна,

адже можна не помітити небезпечні симптоми, а ми зараз зіштовхуємося з багатьма дерматологічними проблемами, спричиненими ковідом: масочний дерматит, постковідне випадіння волосся, з'явилися пацієнти з новими нозологічними формами.

2. Вважаю, що заходи, вжиті керівництвом держави, носять декларативний характер, вони недостатні, для нашого бізнесу зокрема.

3. Звичайно, нам, як і всім іншим, хочеться, щоб «чорні» часи швидше промайнули. Але життя продовжується, тож ми активно працюємо над суміжними напрямками: вдосконалюємо і оновлюємо лінійку авторської косметики, розробляємо інноваційні програми для авторської школи краси.

Ольга МОРОЗ
Дизайнер одягу,
засновник бренду SeeArsi

1. Ця теза не стосується бренду «SeeArsi». Навпаки, завдяки пандемії коронавірусу команда на-

шого бренду змогла збудувати нові стратегічні шляхи нового розвитку і спрямування. Щодо мене як дизайнера, то під час пандемії я змогла створити для бренду три нових надзвичайно чудових капсульних колекцій. Ми взяли участь у багатьох фешн-подіях. Саме такий концепт прийшов до нас не просто так, а все це лиш тому, що наша команда мала час на натхнення. Зокрема, колекція «Reflective» була максимально успішною протягом сезону. Наша команда усвідомлює, що клієнт двічі не приходить, якщо колекція не буде вражати якістю і стильним рішенням, комфортом. Тому ми ретельно підходили до розробки кожної моделі. Такий підхід допомагає нам залишатися успішними, підтримувати талановитих дітей і йти в ногу разом зі світовими тенденціями.

2. Саме для нас не було принциповим сподіватися на руку допомоги з боку вищого керівництва держави. Ми намагалися мислити позитивно і тому продумувати наші кроки таким чином, щоб не нанести глобальних збитків розвитку нашого бренду. Проте, як справжні оптимісти, вірили, що період пандемії не затягнеться надовго і стане швидкоплинним. Ми завжди маємо «План Б») – це професійний підхід та запорука успіху.

Люся ПОНОМАРЕНКО
Режисер, сценарист,
засновник Akterstvo theatre

1. Театральну сферу важко назвати бізнесом, адже ми ставимо перед собою інші цілі. Культурну освіту, прищеплення смаку, любов до прекрасного тощо.

Але пандемія, однозначно, впливала на нашу діяльність.

В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Юліанна ШЕЯНОВА
Засновник українського бренду жіночого одягу Zhinoche

1. Світ змінився. Потрібно прийняти це та адаптуватися. Пандемія змінила певні галузі повністю, вплинула на моделі бізнесу та економіку в цілому. Суттєво знизився попит на деякі послуги та товари, виробництво окремих взагалі тепер на паузі.

Ми рідше могли збиратися на репетиції, мало ставили вистав – через хворобу акторів, або взагалі через заборону проведення масових заходів. Перехід в онлайн ми так і не здійснили, тому що я вважаю для себе крахом не бачити очі глядача або ж учня.

Але що може нас спинити, коли хочеться творити? Ми диhaємо, а отже кожную хвилину створюємо... В цей період ми багато продумували, вигадували, і при нагоді будемо ділитися з глядачем.

2. Ми подались на гранд до Українського культурного фонду та успішно отримали його! Це допомогло нам провести низку вистав, створити чарівні декорації до нової роботи. Постановка моєї мрії скоро побачить світ!

3. В планах – виставки фоторобіт, що занурюють відвідувачів у прекрасний світ людини та її природи. Запланована низка вистав трансформаційного, медитативного характеру.

В цей період, як ніколи, люди ні необхідно відчувати справжнє. Коли весь світ сходить з розуму, місія мистецтва – створювати простори, в яких кожен зможе відчуті підтримку від Всесвіту, віру в себе і любов.

Але є галузі та конкретні бізнеси, для яких пандемія стала поштовхом до розвитку. На щастя, саме до таких належить швейна галузь.

Ми змогли адаптуватися до нових умов і навіть збільшити обсяги продажів, по-перше, за рахунок розширення асортименту, адже Zhinoche спочатку був брендом жіночого класичного одягу, актуальність якого під

час пандемії значно нижча ніж, наприклад, у спортивного чи домашнього. І по-друге, завдяки контекстній рекламі. З початку пандемії ми одразу вдвічі збільшили рекламний бюджет і паралельно працювали із візуальною складовою контенту.

Коронавірус для бізнесу став своєрідною «машиною часу», яка перенесла нас на декілька років у майбутнє. Це стосується інтернет-покупок, цифрових сервісів, онлайн-комунікації. Вважаю, що загальна ситуація вже не повернеться до минулих часів, тому потрібно швидко приймати рішення та мати гнучку структуру управління.

2. Ми не користувалися допомогою держави – не було такої необхідності.

3. У наступному році плануємо до запуску лінію «мідл». В Україні цей сегмент майже не представлено, тому буде цікаво попрацювати саме в ньому. А у першому півріччі 2022 року хочемо зробити акцент на оптимізації незавершеного виробництва для реінвестування у розвиток та більш ефективного використання виробничих площ.

Денис ТЕРЕЩЕНКО, адвокат, керуючий партнер Адвокатського об'єднання «ALERTES»

ПРАВА УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ – ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс діє з 2012 року, тому вже є значна напрацьована практика його застосування. Суттєво розширивши права сторони захисту та надавши кримінальному процесу реальних ознак змагальності, діючий КПК все ж залишив правоохоронним органам місце для зловживань та порушень прав інших учасників.

Починається все зі спроби заявника домогтись внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Дана процедура на практиці технічно займає не більше півгодини, залежно від органу та складу злочину. Однак, в окремих випадках цей «захоплюючий» процес може тривати тижнями.

Наприклад, Національна поліція дозволяє собі в порушення ст. 214 КПК України розглядати заяви про кримінальні правопорушення в порядку Закону України «Про звернення громадян», проводячи якісь незрозумілі перевірки, що нагадують досліди за КПК 1960 року.

Колишня податкова міліція взагалі не на кожну заяву про злочин вважала за потрібне надавати відповідь.

За таких умов початок досудового розслідування традиційно розпочинається через скаргу про бездіяльність правоохоронців слідчому судді, який зобов'язує компетентні органи внести відомості до ЄРДР. Але виконання відповідної ухвали – також ціла процедура, оскільки, наприклад, Державне бюро розслідувань такі рішення суду виконувати зазвичай не поспішає.

Далі, якщо заявник вважає себе потерпілим від кримінального

правопорушення, на практиці відповідний статус отримати не так вже просто, особливо це стосується кримінальних проваджень економічної спрямованості.

Хоча процедура достатньо проста – права і обов'язки потерпілого виникають в момент подання заяви, однак досить часто слідчий та/або прокурор відмовляють у визнанні потерпілим і доводиться витратити час на здобуття такого статусу, в тому числі за допомогою оскарження незаконних рішень тому ж таки слідчому судді.

Не кращим чином складається ситуація з додержанням прав підозрюваних.

Так, з моменту вручення повідомлення про підозру розпочинається стадія притягнення особи до кримінальної відповідальності, з усіма негативними наслідками та обмеженнями у вигляді запобіжних заходів, викликів на допити тощо.

Звичайно, частина 5 статті 28 КПК України гарантує право кожному, щоб обвинувачення щодо нього в найкоротший строк або стало предметом судового розгляду, або щоб відповідне кримінальне провадження щодо нього було закрито.

Але практика з теорією нерідко розбігається і в цьому аспекті. Досудове розслідування може тривати необґрунтовано довго. Всім зрозуміло, що найбільш активні слідчі дії проводяться у перші 2–3 місяці, складні та тривалі експертизи призначаються ще до повідомлення про підозру, перед вирішенням питання про її складання і вручення.

Однак, захищаючи клієнтів у складних «економічних» кримінальних провадженнях, зіштовху-

ємось із випадками необґрунтованого та безпідставного продовження строків розслідування. Заперечення захисників проти таких рішень зазвичай лише формально долучаються до матеріалів, жодним чином не впливаючи на їх прийняття.

В таких умовах спливають місяці перед тим, як особа отримає можливість в судовому порядку відстоювати свою позицію, піддаючись тиску з боку правоохоронців.

Та не лише у статусі підозрюваного особа може відчувати кримінальне переслідування. Практика по суті безкінечного розслідування так званих «фактових» кримінальних проваджень, на жаль, є достатньо поширеною.

Систематичні виклики на допити, обшуки житла та офісів, арешти майна – ось неповний перелік заходів, який застосовується до осіб, прізвище яких або відповідна назва компанії фігурує у фабулі кримінального провадження. Кінцеві рішення можуть не прийматися не те що місяцями – роками, тримаючи у напрузі потенційних фігурантів.

При цьому, навіть прийняття рішення про закриття такого «фактового» кримінального провадження не гарантує, що у подальшому обставини не зміняться, відповідна постанова не буде скасована та слідство не буде знову продовжуватись невизначений проміжок часу.

Тому лише активна та наступальна робота із захисту прав учасників кримінального провадження приносить результат у вигляді законних кінцевих рішень, які іноді доводиться буквально вимушувати приймати представників обвинувачення. **■**

Андрій КАЛАРАШ, Суддя Верховного Суду, кандидат юридичних наук

ЕЛЕКТРОННИЙ СУД:

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

Пандемія пришвидшила цифровізацію багатьох суспільних процесів, включно із правосуддям, що призвело до нових викликів з метою набуття судочинством електронної форми.

Під «електронним судом» розуміють комплекс ІТ-інструментів, здатних допомогти громадянам швидко отримувати рішення у своїх справах. В Україні більше 50 % населення – активні користувачі інтернет-мереж, тож впровадження відповідних ініціатив це лише питання часу.

«ЕСУД» ТА ЙОГО ПОПЕРЕДНИКИ

Торік Програма USAID «Нове правосуддя» спільно з партнерами по запровадженню в Україні сучасних технологій онлайн вирішення спорів презентувала платформу «Пошук рішень», що дозволяє звернутися до суду з необхідним пакетом документів зі смартфона за допомогою електронно-цифрового підпису.

У вересні ж цього року Державна судова адміністрація України (ДСАУ) у партнерстві з фахівцями Програми розвитку ООН (ПРО-ОН) презентувала мобільний застосунок «eСуд».

Ідеєю «суду у смартфоні» Україна завдячує передовому світовому досвіду.

Хоча жодна країна світу і досі не може похвалитися цифровізацією відправлення судочинства, з 2000

року у Сінгапурі у цивільному судочинстві Система електронної подачі документів (Electronic Filing System) є обов'язковою до вжитку. Іншими вдалими прикладами такої цифровізації є Служба електронного вилучення документів (Electronic Extract Service), завдяки якій юристи мають змогу шукати та переглядати документи у цивільних справах, що надійшли до суду онлайн, та «Судовий кабінет», запроваджений в Республіці Казахстан з метою

не приймає електронних виконавчих листів.

Наразі користувачам судових послуг в Україні за допомогою електронних засобів доступні, насамперед, інформаційні послуги щодо стадій розгляду судових справ. Крім цього, можна отримати витяг з Єдиного державного реєстру судових рішень, сплатити судовий збір онлайн та одержати процесуальні документи у справі електронною поштою.

«Запровадження інформаційних технологій покликане підвищити ефективність судової системи та вдосконалити судові послуги, а також сприяти кращому управлінню пов'язаними із їх наданням процесами»

створення єдиного вікна для доступу користувачів судових послуг до електронних сервісів судових органів.

В Україні дефіцит бюджетного фінансування судової системи до цього часу гальмував перехід судочинства в онлайн.

У 2012 році Державна судова адміністрація підписала наказ, яким затвердила тимчасовий регламент обміну електронними документами між судом і учасниками судового процесу. Цей документ поклав початок повільній цифровізації судочинства. Між тим, законодавство й досі містить багато норм, що ускладнюють цей процес. Зокрема, апеляційні та касаційні суди справи в електронному вигляді не приймають, так само як виконавча служба

Очікується інтеграція сервісу з порталом «Дія». Зокрема, це дозволить отримувати в застосунку повідомлення про судові засідання сторонам у справах.

СУСПІЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ

Судова система є гарантом дотримання правового порядку та законності. Запровадження інформаційних технологій покликане підвищити ефективність судової системи та вдосконалити судові послуги, а також сприяти кращому управлінню пов'язаними із їх наданням процесами.

Впровадження інформаційних технологій в роботу правових інституцій вимагає високого ступеня суспільної довіри. Це дозволить говорити про зміцнення авторитету судової влади в Україні. ►

► Водночас будь-які технічні ускладнення можуть негативно вплинути на такий її імідж.

На щастя, найкращі європейські практики впровадження електронного правосуддя свідчать про значні переваги цифровізації та використання електронних платформ документообігу (e-CODEX тощо).

З метою захисту, передбачуваності та безпеки використання країнами Євросоюзу у свій час була напрацьована дорожня карта цифровізації судочинства на 2019–2023 роки та схвалена «Хартія етичного використання штучного інтелекту в судовій системі та суміжних сферах».

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

В Україні необхідність розвитку електронного судочинства визначена затвердженою Указом Президента України Стратегією розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки.

Про штучний інтелект мова поки не йде: «eСуд» є складовою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, та, насамперед, спрощує електронний обіг процесуальних документів усім учасникам судового процесу. Впровадження цього застосунку є не лише великим кроком на шляху до відмови держустанов від паперових документів, але й засобом економії на поштових витратах та утриманні відповідальних за це кадрів. Замість надсилання документів учасникам судового процесу поштою комунікації та документообіг під час судових процедур відбуватимуться в цифровому форматі. Водночас судові рішення виноситимуть судді.

Прикметно, що наразі окремі суди США (Нью-Джерсі, Вісконсин) використовують чат-ботів для надання користувачам судових послуг роз'яснень щодо їх юридичних питань максимально спрощеною мовою, а штучний

інтелект – для прогнозування ризиків рецидиву у кримінальному судочинстві. Така можливість отримала назву «передбачувального» правосуддя (predictive justice), та й досі широко обговорюється в юридичній спільності.

Завдяки алгоритму, що вивчає судову практику у певній категорії справ, юристи з великою долею вірогідності можуть передбачати результати розгляду тієї чи іншої справи. Ймовірно, що у цивільному судочинстві використання такого алгоритму здатне забезпечити єдність та сталість судової практики.

За таких умов варто не зупинятися на досягнутому у сфері електронного суду – визначити найбільш прийнятні для використання в Україні технічні рішення та систематизувати наявні інновації задля вдосконалення судового адміністрування, підвищення якості судових послуг і спрощення доступу до них користувачам. **Е**

СУД НЕ ПОСТАВИВ LIKE, АБО ПРО ФОРМАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИКОРИСТАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ

Рік, що минає, видався складним – продовжуються непрості часи боротьби зі світовою пандемією COVID-19 та економічною кризою через неї. Труднощі виникають також і у правозастосовчій практиці, в судових процесах.

Наприклад, якщо звернутись до судової практики із захисту прав інтелектуальної власності, у 2021 році досить цікавою та нетиповою виявилася справа № 910/5794/20 за позовом компанії Фейсбук Інк. (Facebook Inc., надалі Позивач), до ТОВ «Догс Компані» (надалі Відповідач) щодо дострокового припинення дії свідоцтва України на знак для товарів та послуг (надалі «Like! Like!»), що охоронялось Свідоцтвом відносно товарів та послуг 30, 32, 33 класу Міжнарод-

ної класифікації товарів та послуг (МКТП).

Саме графічне зображення у цьому кейсі буде однією з суттєвих обставин у подальших висновках.

Звертаючись з позовом до суду про дострокове припинення дії оспорюваного свідоцтва від 2013 року на знак для товарів і послуг, Позивач зазначав про невикористання торговельної марки Відповідачем протягом більше ніж 5 останніх років.

В обґрунтування наявності охоронюваного інтересу, що стало підставою для звернення Позивача з позовом до суду, останній вказав на прагнення зареєструвати позначення, яке є схожим настільки, що його можна сплутати з торговельною маркою Відповідача щодо товарів 30, 32 та 33 класів МКТП та здійснювати підприємницьку діяльність під

такою торговельною маркою (прагнення правомірною її використання в майбутньому) на території України.

Хотів би підкреслити, що лише прагнення, а не виконані певні дії щодо реєстрації, як безпосередній прояв свого інтересу та використання права, охоронюваного законодавством України. І, як підтвердили суди всіх трьох інстанцій, цього вже цілком достатньо, щоб визнати порушення прав та інтересів Позивача відповідно до ч. 1 ст. 15 та ч. 1 ст. 16 Цивільного кодексу України.

Наче все зрозуміло: торговельна марка не використовується 5 років, а отже в порядку ч. 4 ст. 18 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», ст. 198 Угоди про асоціацію має бути достроково припинено дію оспорюваного Свідоцтва на вказаний знак. ►

Олександр ПЕТРИЧЕНКО

Олександр ПЕТРИЧЕНКО, директор юридичного департаменту групи компаній «New products Group», радник з корпоративної безпеки, адвокат

► Проте не все так просто, як вбачається. З боку Відповідача до суду було надано численні первинні документи, договори з відповідними актами на розробку торговельних марок з використанням оспорюваного знаку для товарів та послуг на контретикетках.

Так, за наданими Відповідачем доказами, знак використовувався певний час на товарах, що випускались у період з 2015 по 2018 роки, а саме: пива спеціального, сидру, напоїв слабоалкогольних та інших товарах.

Однак, на думку судів, з наданих видаткових накладних неможливо достовірно встановити той факт, що вище перелічені товари були вироблені та реалізовані саме з використанням етикеток з зображенням оспорюваного Свідоцтва на знак для товарів та послуг Like! Like!

Разом з тим, відповідно до ч. 4 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» використання знака визнається: нанесення його на будь-який товар, для якого знак зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення); застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано; застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет.

Вказана норма статті не містить зобов'язання, що виключно всі перелічені ознаки, які здійснюються одночасно, доводять факт використання.

Такої ж думки притримався Верховний Суд, розглядаючи касаційну скаргу по цій справі: «...на під-

твердження використання знака власник свідоцтва має подати суду докази вчинення принаймні деяких дій з числа, зазначених у пункті 4 статті 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг».

Крім того, суди звернули увагу, що перелічених первинних документів не достатньо, та треба було надати суду факти продажу та примірники товару з Like! Like! на контретикетках. Втім, чомусь у рішеннях судів проігноровані доводи Відповідача, що було надано пояснення про неможливість надання зразків такої продукції внаслідок закінчення строків придатності таких товарів (для такої категорії товарів – 1 рік) та обов'язком третьої особи як виробника такої продукції, здійснити вилучення з обігу такої продукції, в тому числі алкогольної підакцизної продукції, та її подальшу утилізацію (знищення) в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

Очевидно, що немає жодного нормативного зобов'язання зберігати зразки товарів з розміщених на них знаках для товарів та послуг. А у випадку з підакцизними товарами, під час податкової перевірки, через неутілізовані підакцизні товари абсолютно спокійно можна потрапити під фінансові санкції згідно Податкового кодексу України та Закону України «Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального».

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду підійшов до розгляду касаційної скарги Відповідача досить типово. На підставі суто процесуальних норм порядку розгляду касаційних скарг закрити касаційне провадження та відмовив в задоволенні касаційної скарги Відповідача.

Разом з тим, суди в своїх висновках щодо даної справи вирішили не аналізувати правові наслідки у подальшому в подібних справах та створили досить неприємний для багатьох судовий прецедент.

Виходячи з аналізу позиції судів у цій справі, невтішні висновки для всіх правласників на майбутнє:

– зобов'язання вказувати у первинних документах (податкових накладних, довідках та інших) всі без виключення знаки для товарів та послуг, що використовуються на конкретній етикетці, якщо є бажання їх зберегти за собою після припинення випуску через певний час. Що робити з графічними зображеннями як торговими знаками, на кшталт оскаржуваного – незрозуміло, адже технічних можливостей в системі ІС на сьогодні немає. Як вміщувати в бухгалтерські системи великі та дрібні зображення, суди теж не надали роз'яснень;

– всі правласники торгових знаків мають зберігати будь-які рекламні матеріали, інтернет-публікації, докази розповсюдження та продажу мінімум 5 років, щоб взагалі мати докази використання цього знаку у своїй діяльності та не позбутись права на свій знак через можливе порушення інтересів третіх осіб, які тільки будуть мати в планах подавати на реєстрацію подібний знак за відповідними класами МКТП.

Маємо надію, що у майбутньому Верховний Суд відійде від вищезгаданої судової практики та розгляне подібний спір з точки зору практики застосування у подальшій господарській діяльності, зі всебічним та об'єктивним розглядом всіх наданих доказів від всіх сторін процесу та з метою покращення подальшої підприємницької діяльності з точки зору реального, а не формального підходу до регулювання подібних правовідносин щодо використання знаків для товарів та послуг. **■**

Дарина СТАРОВОЙТОВА, адвокат, медіатор, керівник цивільної практики
Юридичної фірми «Горецький і Партнери»

Про окремі аспекти врегулювання сімейних конфліктів, зокрема шляхом медіації, розповідає Дарина Старовойтова – адвокат, медіатор, керівник цивільної практики Юридичної фірми «Горецький і Партнери».

– Як вплине на практику сімейних спорів прийнятий нещодавно Закон про медіацію?

– Прийняття Закону «Про медіацію» з нетерпінням очікувала вся юридична спільнота, адже медіація стрімко розвивається в Україні та

обмежені можливості в рамках чинного законодавства, а прийняття Закону, хоча і рамкового, поставило крапку у невизначеності статусу медіатора, його ролі у вирішенні конфлікту.

За допомогою медіації вдається зменшити кількість судових спорів, які вже перебувають в судах, або ще на стадії їх досудового врегулювання. Безумовно, прийняття Закону позитивно вплине на підвищення поінформованості про цю процедуру та її подальший розвиток.

Медіацію ми ввели поступово, сформувавши певну стратегію ведення справ та вирішення спорів, що, до речі, збільшило спектр послуг компанії.

На практиці адвокат самостійно оцінює наявність у нього конфлікту інтересів, можливі наслідки впровадження медіації та приймає рішення, яке відповідає інтересам як сторін конфлікту, так і адвоката.

Із власного досвіду зазначу, що медіація є більш цікавим інструментом вирішення спору, ніж судовий спір. Медіація – це дуже гнучкий

СІМЕЙНІ СПОРИ Є НАЙБІЛЬШ МЕДІАБЕЛЬНИМИ

доволі успішно застосовується у вирішенні спорів – як в бізнесі, так і у приватних відносинах. Це був складний шлях тривалістю в більше ніж десятиріччя.

Звичайно, відсутність Закону не була перешкодою успішному проведенню медіації. Але медіатори працювали без правового забезпечення своєї діяльності, використовуючи

– Існує думка, що адвокату не вигідно застосовувати медіацію, адже він зацікавлений в процесі, від якого залежить гонорар. Як Ви знаходите баланс в цьому питанні?

– Професія адвоката є багатоаспектною, що дозволяє йому самостійно обирати стратегію ведення справи, приймати креативні рішення

процес, що дозволяє зрозуміти, якого результату можливо досягнути і знайти реалістичне, комерційно вигідне вирішення спору, яке може виходити за юридичні межі.

– Україні потрібен сімейний суд? Чи з прийняттям Закону про медіацію ситуація із завантаженою системою судів сімейними спорами й так поступово вирівнюється? ►

► – Можливо, це було б цікавим нововведенням і, дійсно, спростило вирішення питань, спорів, що виникають із сімейних відносин. Проте на даному етапі нескінченного реформування судової системи така новація була би передчасною і недо речною. Судова система настільки вразлива зараз, що поява нового суду – це додаткове навантаження.

Першочерговим для судочинства наразі є вирішення проблем фінансування та кадрового дефіциту. Ці проблеми стали суттєвими перешкодами для здійснення правосуддя, адже рішення про розірвання шлюбу, стягнення аліментів, визначення місця проживання дітей, надання дозволу на виїзд дитини за межі країни тощо можна чекати місяцями, іноді – роками. На перше засідання у справі можна розраховувати не менше, ніж через 4–5 місяців з дня подання позову. До того ж, тривалість розгляду спорів збільшилася у зв'язку із карантинними обмеженнями.

Проте переважна більшість сімейних справ не такі складні, їх вирішення не потребує розгляду з перервами по три-чотири місяці... На жаль, строків, визначених нормами ЦПК України, суди давно не дотримувалися, а останній рік, коли відсутні кошти на поштові відправлення повісток та судових рішень, а в судах працює один-два судді, став складним викликом для судової системи.

Сімейні спори є найбільш медіабельними. За кілька зустрічей реально врегулювати більшість спорів без зайвих емоцій. Низка переваг медіації, а саме економія коштів, часу, збереження конфіденційності, можливість збереження взаємин на майбутнє, дозволяють застосувати її як альтернативу суду.

Медіатор – незалежний кваліфікований посередник, який допоможе зменшити емоційну напругу, мінімізувати незручності та в по-

засудовому порядку прийняти рішення, вигідне для обох батьків та для дитини.

Однією із головних переваг медіації у сімейних спорах є гнучкість процедури, що дозволяє не обмежуватися рамками, визначеними нормами закону.

– Проілюструйте, будь ласка, прикладом – як саме можна застосувати процедуру медіації та в чому переваги?

– Наприклад, судовий процес про поділ майна обмежений нормами Сімейного кодексу України, а також нормами ЦПК України. Відповідно до судової практики питання про поділ майна подружжя можуть бути врегульовані або в судовому рішенні, ухвалі про затвердження мирової угоди, або в письмовій угоді.

психологів, поліції, безсумнівно, може залишити негативний слід на психіці дитини.

– Чи популярне договірне врегулювання сімейних відносин в Україні?

– Врегулювання сімейних відносин шляхом укладення договорів стає все більше розповсюдженим. Зазвичай це шлюбні договори, договори про поділ майна, договори щодо утримання та виховання дітей.

В будь-якому випадку, укласти договір – завжди краще, ніж судитися. Поділ майна в судовому порядку триває роками. Зазвичай ці процеси тривалі, складні, тому дорогі для сторін.

Питання щодо дітей також вирішуються шляхом укладення дого-

«Сьогодні суди при вирішенні спорів, перш за все, пропонують сторонам звернутися до медіаторів, домовитися, укласти мирову угоду, і вже потім вирішують спір»

Внаслідок успішної медіації сторони можуть укласти будь-які договори, в тому числі на користь чи в інтересах дітей, чого не можна відобразити в судовому рішенні.

До того ж, сторони не до кінця усвідомлюють, що під час виконання судового рішення вони все одно мають спілкуватися та вирішувати спільно ті чи інші питання.

Сьогодні суди при вирішенні спорів, перш за все, пропонують сторонам звернутися до медіаторів, домовитися, укласти мирову угоду, і вже потім вирішують спір.

Звичайно, для кожного з подружжя позасудове вирішення спору – це робота над собою, своїми образами, емоціями. Проте, якщо мова йде про інтереси дитини або конфіденційність – все ж таки варто розставити пріоритети. Судові спори, участь служби у справах дітей, Державної виконавчої служби,

вору (договорів) про визначення місця проживання дитини, про утримання дитини, участь батьків у її вихованні. На практиці адвокат та нотаріус разом визначають умови договорів, готують документи (запити, отримують висновки про вартість майна тощо), що дозволяє швидко укласти договори. Якщо досягти згоди щодо деяких умов складно – знову ж таки, можливо звернутися до медіатора, це поширена практика.

Я завжди за комплексний підхід: розірвання шлюбу тягне низку питань, які варто вирішити одразу. Синергія адвоката, медіатора та нотаріуса допоможе вирішити всі спірні питання швидко та без зайвих емоцій.

Проте найголовніше у цій формулі – бажання та можливість батьків поступитися власними інтересами заради інтересів дітей, а якщо дітей

немає – бажання домовитися і завершити ці відносини адекватно, з повагою один до одного.

– Із введенням карантинних обмежень зростає суспільна увага до проблеми домашнього насильства, жертвами якого можуть визнаватися не тільки жінки, але й чоловіки. Чи існують певні складнощі щодо представництва інтересів жертв домашнього насильства чоловічої статі?

– Жертвою від домашнього насильства може стати будь-хто, незалежно від статі, віку та соціального рівня. Останнім часом стало зрозуміло, що потерпілі від домашнього насильства чоловіки – це не міф.

Чоловіки не завжди ідентифікують певні ситуації як домашнє насильство, тому не звертаються за допомогою або просто замовчують про це. Гендерні стереотипи, відсутність анонімності не дозволяють чоловікам отримати повноцінну допомогу.

Проте є реальні історії домашнього насильства щодо чоловіків: у формі психологічного насильства (маніпуляцій, шантажу, приниження, примушування тощо) або завдання тілесних ушкоджень. Жертвами в таких історіях можуть бути не лише чоловіки, а батьки, опікуни, співмешканці, інші родичі.

Як свідчить опитування, чоловіки в більшості випадків не можуть виправдати таке насильство зі сторони кривдників жодними причинами або якось пояснити його (майже 80%), деякі виправдовують станом алкогольного сп'яніння (11%) або ж ревнощами (5%).

З приводу допомоги жертвам насильства зазначу, що вона має бути комплексною – юридичною, психологічною, за потреби й медичною. Варто зауважити, що для жінок та дітей є спеціальні програми захисту від кривдників, в рамках яких може бути надано тимчасове житло, на відміну від чоловіків.

Прийняті закони в цьому напрямку, введена відповідальність не дозволяють повноцінно захищати права жертв домашнього насильства (і це стосується жертв будь-якої статі): і правоохоронні органи, і суди доволі скептично й формально ставляться до розгляду таких справ.

Я вважаю, що цю проблему не можна ігнорувати, адже насильство може торкнутися осіб з інвалідністю або похилого віку та інших незахищених категорій.

– Яким був для Вас 2021 рік в професійному сенсі?

– Цей був доволі насичений рік: чергові виклики, участь в нових юридичних рейтингах, очікувані досягнення, виграні справи та задоволені клієнти. Зокрема, з'явилася можливість проявити себе як медіатора. Ніколи не сприймаю поразки як кінець історії для себе і клієнта – ми завжди будемо йти до кінця, шукати і знаходити варіанти. **Е**

Ігор НЕГІЄВИЧ, адвокат

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПОСТАЧАЛЬНИКА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ПРИ НЕВИКОНАННІ СПОЖИВАЧЕМ УМОВ ДОГОВОРУ

Проблематика своєчасності та повноти розрахунків у бізнесі існує завжди. Господарська діяльність, звісно, пов'язана з фінансовими ризиками та ймовірністю «прогоріти».

Проте, непоодинокими є факти недобросовісності при виконанні зобов'язань оплатити товар чи послугу з боку юридичної особи, з метою, так би мовити, «якнайбільше покрутити активи», які повинні бути віднесені на оплату за зобов'язаннями. Пропонуємо розглянути подібну ситуацію на прикладі виконання договору про постачання електричної енергії.

Все частіше клієнти звертаються з проблемою, коли за договором постачання електричної енергії товар поставлено, проте розрахунок юрособою-споживачем здійснено не у повному обсязі. Враховуючи наявну заборгованість, у відповідності до умов Договору, постачальник звертається з листом на обмеження (відключення) до оператора систем розподілу (обленерго), однак отримує відповідь, що припинення електроживлення є технічно неможливим. Реалізувати відключення не вдалось через недопущення споживачем на свою територію співробітників оператора. Крім того, наприклад, якщо через обладнання споживача здійснюється подальше транспортування електричної енергії для забезпечення інших споживачів (через підстанцію

заводу здійснюється енергозабезпечення населеного пункту), це також дає змогу підприємству стати «енергетичним терористом» за рахунок «заручників» у населеному пункті. І такі випадки досить часто виникають при повній платоспроможності споживача.

Вказані спірні правовідносини регулюються Законом «Про ринок електричної енергії» (далі Закон), Правилами роздрібного ринку електричної енергії, затвердженими постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання

з метою з'ясування їх подальших намірів щодо умов продовження виконання Договору.

2. При виставленні наступного рахунку за спожиту електроенергію повідомити про подальше вимагання сплати пені, 3 % річних та суму інфляційних витрат, при несплаті суми заборгованості.

3. Окремою претензією вимагати сплати пені, 3 % річних та суму інфляційних витрат на суму заборгованості. Можливо, окремо поставити питання, чи буде споживач звертатись із заявою про складення

«Все частіше клієнти звертаються з проблемою, коли за договором постачання електричної енергії товар поставлено, проте розрахунок юрособою-споживачем здійснено не у повному обсязі»

у сферах енергетики та комунальних послуг (далі НКРЕКП) від 14.03.2018 № 312 (далі – Правила), Кодексом системи розподілу затвердженого Постановою НКРЕКП 14.03.2018 № 310, договорами, ЦК України, ГК, ГПК України, КК України.

Отже, переходимо до основного питання: як змусити недобросовісного споживача здійснити розрахунки за договором?

Перелік можливих заходів, спрямованих на виконання зобов'язань споживачем умов Договору:

1. Провести перемовини із уповноваженими особами боржника

графіка погашення заборгованості (реструктуризація).

4. Спрямувати до споживача вимогу про надання довідки, що підтверджує його неплатоспроможність (обмежену неплатоспроможність).

5. Ініціювати припинення живлення боржника шляхом спрямування належно оформленого, відповідно до вимог законодавства та підзаконних актів, звернення електропостачальника оператору системи передачі щодо припинення електроживлення (під час вивчення листа № 07/21–71 від 28.07.2021 виявлено його невідповідність встановленим вимогам), одночасно з повідомленням споживача. ►

► 6. Самостійно здійснити початковий етап процедури припинення енергопостачання.

7. Звернутися до суду для стягнення заборгованості за поставлену електроенергію.

Після належного виконання заходів, визначених п. п. 5 або 6, що не матимуть наслідком фактичного відключення споживача, ініціювати притягнення посадових осіб споживача до кримінальної відповідальності за ст. 188–1 КК України (викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання).

1. Перемовини з уповноваженими особами боржника з метою з'ясування їх подальших намірів щодо умов продовження виконання Договору.

Процес перемовин дасть змогу з'ясувати ставлення боржника до ситуації, що склалась, спонукати його у межах законних заходів до виконання зобов'язань, розробити спільні заходи щодо виправлення ситуації, зокрема шляхом реструк-

туризації боргу відповідно до умов договору.

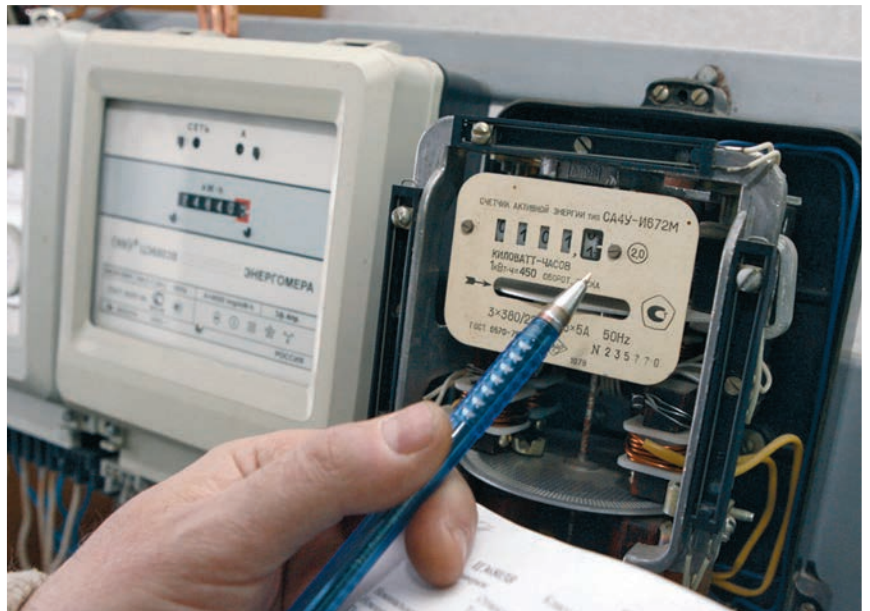
2. При виставленні наступного рахунку за спожиту електроенергію повідомити про подальше вимагання сплати пені, 3 % річних та суми інфляційних витрат, при несплаті суми заборгованості.

Якщо вказані заходи не вживались, доцільно повідомити про можливість їх застосування, задля підтвердження намірів електропостачальника використати весь обсяг наданих повноважень за Договором щодо стягнення належних

коштів, та формування у боржника об'єктивного уявлення про можливі наслідки, що настануть внаслідок не розрахунку за умовами договору.

При подальшому невиконанні зобов'язань боржником, вказана документація може використовуватись у якості доказу при зверненні до суду з позовом про стягнення заборгованості та під час кримінального провадження.

3. Вимога (окремою претензією) сплати пені, 3 % річних та суми інфляційних витрат на суму заборгованості. Можливо окремо

поставити питання, чи буде споживач звертатись із заявою про реструктуризацію.

Порядок оформлення претензій визначений п. 8.2 Правил.

Відповідно до п. п. 8.2.1 Правил, у разі порушення учасником роздрібного ринку вимог цих Правил та/або умов договорів, наявність яких передбачена цими Правилами, учасник роздрібного ринку, щодо якого було вчинено порушення, складає у довільній формі претензію та подає її учаснику роздрібного ринку, яким було вчинено порушення.

У разі заподіяння учаснику роздрібного ринку електричної енергії збитків у претензії зазначаються

підстави та розмір нарахованих збитків. До претензії можуть додаватися документи, які підтверджують вину оператора системи (електропостачальника електричної енергії або споживача) та розмір нарахованих збитків.

Учасник роздрібного ринку протягом 30 календарних днів з дати отримання претензії має усунути порушення та/або відшкодувати збитки, завдані учаснику роздрібного ринку, яким було подано претензію, про що повідомити іншу сторону, чи надати йому обґрунтовану відмову щодо задоволення його претензій повністю або част-

центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, Антимонопольного комітету України відповідно до компетенції та/або до суду.

Спільні питання щодо відшкодування збитків та/або визначення їх розміру вирішуються під час розгляду претензії шляхом переговорів між учасниками роздрібного ринку або в судовому порядку.

Спрямування претензії також буде сприяти підтвердженню намірів електропостачальника використати весь обсяг наданих повнова-

надання запитуваної інформації) для використання під час судового розгляду позову про стягнення заборгованості чи під час досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Не виключається можливе надання недостовірної інформації про фінансовий стан боржника, що підсилить доказову базу у будь-якому провадженні.

5. Ініціювання припинення живлення боржника шляхом спрямування належно оформленого (відповідно до вимог законодавства та підзаконних актів!) звернення електропостачальника оператору системи передачі щодо припинення електроживлення, одночасно з повідомленням споживача.

Порядок припинення/обмеження передачі електричної енергії споживачам визначений п. 3 Кодексу.

Відповідно до ч. 2 пп. 3.2 Кодексу до випадків припинення передачі електричної енергії відноситься підстава – за зверненням електропостачальника: припинення електроживлення Користувача (споживача електричної енергії) у випадках, визначених Правилами роздрібного ринку (розділ VII. Умови та порядок припинення та відновлення постачання електричної енергії споживачу).

6. Самостійне здійснення постачальником процедури припинення енергопостачання.

Пунктом 7.5. Правил визначено, що припинення постачання електричної енергії споживачу (повністю або частково) здійснюється оператором системи розподілу за умови попередження споживача не пізніше ніж за 5 робочих днів до дня відключення у разі заборгованості за надані послуги згідно Договору. Електропостачальником – за умови попередження споживача не пізніше ніж за 10 робочих днів до дня відключення. ►

«за наявності відповідного персоналу та технічних можливостей, постачальник сам може провести відключення споживача, однак, з урахуванням відомостей про не допуск представників оператора розподілу, такий спосіб реалізації прав може бути також неефективним»

ково. До відмови щодо задоволення претензії учасник роздрібного ринку може додати документи, які підтверджують вину іншої сторони або відсутність своєї вини. Протягом розгляду претензії учасники роздрібного ринку зобов'язані на запит іншої сторони надавати уточнюючу інформацію та документи, необхідні для розгляду претензії (можливість запитати довідки про платоспроможність у разі фактичного прийняття до розгляду претензії).

У випадку ненадання учасником роздрібного ринку відповіді на претензію іншого учасника роздрібного ринку у встановлений строк або незгоди зі змістом відповіді учасник роздрібного ринку має право звернутись до енергетичного омбудсмена (в межах його повноважень), регулятора, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в електроенергетичному комплексі,

жень за Договором щодо стягнення належних коштів, та формування у боржника об'єктивного уявлення про можливі наслідки, що настануть внаслідок не розрахунку за умовами договору.

При подальшому невиконанні зобов'язань боржником вказана документація також може використовуватись у якості доказу при зверненні до суду з позовом про стягнення заборгованості та під час кримінального провадження, та буде мати більшу доказову вагу, оскільки буде отримана внаслідок виконання процедури прямо передбаченої нормативно-правовим актом.

4. Вимагати у споживача надати довідку, що підтверджує його неплатоспроможність (обмежену неплатоспроможність).

Спрямування такої вимоги дасть можливість отримати додаткові докази у документальному вигляді або стане свідченням недобросовісної поведінки боржника (у разі не-

«Варто пам'ятати,
що господарські взаємовідносини
повинні бути гнучкими для
досягнення цілей бізнесу, тому які
саме заходи і на якому етапі вживати –
потрібно вирішувати у кожній
конкретній ситуації»

Ігор НЕГІЄВИЧ

► Попередження про припинення повністю або частково постачання (розподілу або передачі) електричної енергії оформлюється після встановлення факту наявності підстав для вчинення вказаних дій та надається споживачу окремим письмовим повідомленням, у якому зазначаються підстава, дата і час, з якого електропостачання буде повністю або частково припинено, прізвище, ім'я, по батькові, підпис відповідальної особи, якою оформлено попередження.

Датою отримання таких попереджень буде вважатися дата їх особистого вручення, що підтверджується підписом одержувача та/або реєстрацією вхідної кореспонденції, або третій календарний день від дати отримання поштовим відділенням зв'язку, в якому обслуговується одержувач (у разі направлення поштою рекомендованим листом).

Підпунктом 7 пункту 6.2. визначено зобов'язання Споживача щодо безперешкодного допуску на свою територію, у свої житлові, виробничі, господарські та підсобні приміщення, де розташовані вузли обліку електричної енергії, засоби виміральної техніки тощо, представників Постачальника після пред'явлення ними службових приміщень для звіряння показів щодо фактично спожитої електричної енергії.

Тобто, за наявності відповідного персоналу та технічних можливостей, постачальник сам може провести відключення споживача, однак, з урахуванням відомостей про не допуск представників оператора розподілу, такий спосіб реалізації прав може бути також неефективним. У разі небажання співпрацювати оператора з постачальником це може дати додаткову доказову базу в судовому та кримінальному провадженні.

7. Звернення до суду для стягнення заборгованості за поставлену електроенергію.

Для звернення до суду розірвання Договору не потрібно.

1 етап – складення позовної заяви, сплата судового збору, подання позовної заяви. Можливе ініціювання накладення арешту на рахунки та майно споживача за для забезпечення позову через заборону відчуження майна (як свідчить судова практика, суд може вжити заходів забезпечення позову в тому разі, якщо позивач доведе факт реальної можливості термінового відчуження або втрати майна боржника);

2 етап – підготовка до судового розгляду;

3 етап – судовий розгляд справи;

4 етап – отримання судового рішення;

5 етап – звернення рішення до виконання державною виконавчою службою або приватним виконавцем.

8. Після належного виконання заходів визначених п. п. 5 або 6, що не матимуть наслідком фактичного відключення споживача, можливо ініціювати притягнення посадових осіб споживача до кримінальної відповідальності за ст. 188–1 КК України.

Стаття 188–1 КК «Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання» передбачає наступне:

1. Викрадення гарячої або питної води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання без приладів обліку, результати вимірювання яких використовуються для здійснення комерційних розрахунків (якщо використання приладів обліку обов'язкове), або внаслідок умисного пошкодження приладів обліку чи у будь-який інший спосіб, якщо такими діями завдано значної шкоди, – карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або вправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони завдали шкоду у великих розмірах, – караються позбавленням волі на строк до трьох років.

Шкода, передбачена цією статтею, визнається значною, якщо вона в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (на цей час 113500 грн. і більше), а у великих розмірах – якщо вона в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (на цей час 283750 грн. і більше).

У разі подальшого недопуску для відключення споживача представників оператора розподілу або постачальника й продовження користування електричною енергією споживачем – таке користування вважається викраденням що є кримінально-караним злочином.

Для подання заяви про вчинення кримінального правопорушення необхідно документально підтвердити факт всіх підстав для відключення та вжиття всіх передбачених законом заходів для його здійснення.

У разі неможливості встановлення суми збитків у кримінальному провадженні слідство повинне провести обшук на об'єкті споживача із залученням відповідного спеціаліста у сфері електроенергетики.

Очевидно, що за для досягнення виконання вимог Договору споживачем енергопостачальнику потрібно вжити комплексних заходів відповідно до запропонованих дій, з урахуванням обставин розвитку подальших взаємовідносин зі споживачем.

Варто пам'ятати, що господарські взаємовідносини повинні бути гнучкими для досягнення цілей бізнесу, тому які саме заходи і на якому етапі вживати – потрібно вирішувати у кожній конкретній ситуації. **■**

Ганна ЩЕННІКОВА, адвокат ,керівник кримінальної практики
ЮФ «Горецький і Партнери»

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ КОСМЕТОЛОГІЇ – ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні визначені Основами законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи).

Відповідно до статті 80 Основ, особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Кримінальна відповідальність є найсуворішим видом юридичної відповідальності серед наведеного переліку. Однак, притягнути медичних працівників за правопорушення, що вчиняються ними під час здійснення професійної діяльності, значно важче саме до кримінальної відповідальності.

Причиною тому, серед іншого, є те, що згідно із частиною третьою статті 34 Основ лікар не несе відповідальності за здоров'я хворого у разі відмови останнього від медичних приписів або порушення пацієнтом встановленого для нього режиму.

Медичні працівники нарівні з іншими несуть кримінальну відповідальність за вчинені ними кримінально-карані діяння, однак, законодавцем у Кримінальному кодексі України (далі – ККУ) виділено в окрему групу і так звані «медичні статті», до яких науковці відносять:

– неналежне виконання професійних обов'язків, що спричи-

нило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 ККУ);

– розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 132 ККУ);

– незаконне проведення абортів (ст. 134 ККУ) – у разі, якщо медичний працівник не має спеціальної медичної освіти;

– незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 ККУ) – заняття лікувальною діяльністю без спеціального дозволу, здійснюване особою, яка не має належної медичної освіти;

– неподання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 ККУ);

– неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 ККУ);

– порушення прав пацієнта (ст. 141 ККУ);

– незаконне проведення дослідів надлюдиною (ст. 142 ККУ);

– порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини (ст. 143 ККУ);

– насильницьке донорство (ст. 144 ККУ);

– незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 ККУ).

Сучасний розвиток медицини диктує необхідність «підлаштовувати» під таку динаміку юридичну сферу.

Статистичні дані свідчать про те, що наразі органам досудового розслідування вкрай важко довести вину лікаря у разі спричинення ним смерті пацієнту або тілесних ушкоджень різного ступеню важкості, однак загальна тенденція розвитку медичної системи рано чи пізно призведе до стрімкого розвитку медичного права. ►

► Наведений перелік статей ККУ, які передбачають відповідальність медичних працівників за вчинення ними протиправних діянь, потребує оновлення, осучаснення, оскільки вводились вони в дію ще у той час, коли ще не було у нашому повсякденному житті таких галузей, як, наприклад, пластична хірургія,

надання косметологічних послуг тощо.

А ці питання є майже нерегульованими з точки зору права.

На сьогоднішній день часто можна зустріти косметолога, який надає різного роду послуги у сфері косметології, при цьому не маючи медичної освіти. Така «практи-

ка» може призвести до того, що використання певних анестетиків в поєднанні із іншими препаратами можуть спричинити смерть клієнта (пацієнта).

Та навіть за умови настання летального випадку винна особа не понесе кримінальної відповідальності за шкоду, яку фактично було спричинено внаслідок медичної маніпуляції, оскільки до такої відповідальності може бути притягнуто лише лікаря.

І лише у цьому році з'явилась новина про те, що експерти та фахівці МОЗ мають намір створити перелік косметологічних послуг, які підпадають під категорію «медичні», та визначити порядок їх надання медичними працівниками.

Оскільки, за словами посадовців МОЗ, на сьогодні немає чіткого переліку косметологічних послуг, які підпадають під визначення «медична послуга». Так само немає стандартів надання таких послуг, лікування ускладнень та підготовки кваліфікованих кадрів.

Неможливо визначити, які послуги має право надавати косметолог, а які потребують отримання ліцензії на право провадження господарської діяльності з медичної практики.

На жаль, на сьогодні легко ввести в оману пацієнта (клієнта), який звертається за отриманням тієї чи іншої послуги у сфері косметології, оскільки державою надано можливість ведення приватної практики ФОП, які мають профільну медичну освіту, та ФОП, які не мають відповідної освіти, проте надають медичні/косметологічні послуги.

Отже, наявна прогалина щодо відповідальності за завдання шкоди життю і здоров'ю пацієнта внаслідок надання медичних і косметологічних послуг (а також низка інших прогалин, які не висвітлені у цій статті). Тому необхідно змістовно переглянути чинне законодавство в цілому і ККУ зокрема. **■**

ЕКОНОМІЧНІ ТИГРИ

Україна намагається знайти свій глобальний шлях успіху у світі, втім, низка країн починала із позицій не набагато сильніших. Вони теж робили помилки, не все вдавалося одразу, але, на відміну від нас, країни з високим темпом економічного зростання мали головну перевагу – стратегію розвитку на десятиліття вперед, яка не залежала від зміни президентів та уряду.

ІРЛАНДІЯ. ШЛЯХ ДО ПРОЦВІТАННЯ

Середина ХХ ст.

- Загальмована та відстала країна із жахливим безробіттям та величезним національним боргом.
- Немає інфраструктури, сировини та енергоресурсів, до того ж холодний клімат.
- 17% безробіття.
- Близько 60% населення мешкало у селах, 40% займалися сільським господарством. Аграрна економіка дуже залежала від експорту на британський ринок.

Початок 70-х ХХ ст.

Формування нової економічної політики:

«Приплив піднімає всі човни»

- Введено податкові пільги та субсидії для іноземних компаній-інвесторів. Ставку корпоративного податку підприємств транснаціональних корпорацій знижено до 0.
- Поєднання 0 оподаткування, прибутку, низької оплати праці, знання англійської мови залучило американських промисловців – почався приплив прямих іноземних інвестицій. Іноземним компаніям стало вигідно локалізувати виробництво в Ірландії.
- 1970 – у Дубліні створено агентство промислового розвитку, яке фінансувалося державою, мало незалежні органи управління. IDA надавало гранти та фінансові пільги компаніям.
- 1973 – приєднання до ЄЕС (попередник ЄС) та отримання ринків збуту.
- Уряд, приватний бізнес за 15 років створили низку програм, які повністю змінили державу.
- Розвиток хімічної промисловості: 9 із 10 найбільших фармацевтичних компаній світу знаходяться в Ірландії.
- Модернізація сільського господарства. Завдяки високоякісній сировині стала базою для найбільших трьох з чотирьох виробників молочних сумішей. 15% експорту молочних сумішей – із Ірландії.
- «Податкова амністія» – проста схема легалізації прихованих доходів.
- Приватизація, реформи соціальної сфери, підвищення конкуренції та скорочення держборгу.

Помилки

У 70-х на кризу уряд відреагував підвищенням податків, але економічна ситуація лише погіршилась. Декілька міністрів поспіль намагалися покращити рівень життя за рахунок фискальної експансії. У результаті країна отримала: високу інфляцію, безробіття, уповільнення рівня економіки, нестабільність настрою виборців, відтік населення.

Досягнення

- Одна з найосвіченіших країн світу – приблизно 60% мають вищу освіту.
- Кожен другий мешканець знає 3 мови.
- Безробіття скоротилося з 20% у 1980 році до 3,5% у 2007 році.

Непопулярні методи

- Поетапне підвищення пенсійного віку з 65 до 68 років (усі сприйняли це спокійно: зростає тривалість життя, отже довше працювати – нормально).
- Скорочення зарплат бюджетникам, урізання допомоги для безробітних, підвищення податку на додану вартість

Результати

- Населення 5 млн осіб, понад 1000 транснаціональних корпорацій.
- Найбагатша країна в Європі після Люксембургу, економічне зростання двічі випереджає середнє у Єврозоюзі.
- З 1996 року ВВП збільшувався на 7.1% на рік.

Сьогодні за рівнем ВВП Ірландія посідає 3 місце у світовому рейтингу

РИНОК ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ 2021: ЄВРОПЕЙСЬКА ПЕРСПЕКТИВА, ПРОГНОЗИ ТА ТРЕНДИ

Катерина БУТОВЧЕНКО

Багато в чому 2021 рік продовжував тенденцію невизначеності, розпочату із розповсюдженням COVID-19, настанням пандемічної ситуації та введенням карантинних обмежень. Світова економіка похитнулася, експерти угадали в цьому масштаби кризи, найсерйознішої з часів Другої світової війни.

Ринок юридичних послуг став однією з тих галузей, яка зазнала потрясіння у зв'язку із цими процесами. Пандемія коронавірусної хвороби, її глобальний характер мали вплив на Європу так само, як і на решту світу, де бізнес змушений був скорочувати бюджети та змінювати організацію роботи. При цьому на європейські реалії значною мірою

впливали також внутрішні процеси, як то, наприклад, вихід Великобританії з Європейського Союзу, дивергентний економічний розвиток у різних країнах Єврозони тощо.

ОЧІКУВАНЕ ЗРОСТАННЯ ВИТРАТ

Соціальні проблеми, питання екології, а також корпоративного управління обіцяють бути провідними темами юридичної науки та практики у часи геополітичної невизначеності. Принаймні, наразі клієнтські очікування щодо юридичних фірм поступово змінюються в цьому напрямку. Витрати корпоративних клієнтів на зовнішніх постачальників юридичних послуг, за даними ринкових досліджень, мають радше оптимістичний характер та скеровують прогнози експертів

у напрямку фінансової стійкості європейського юридичного ринку.

Вперше за останні два роки ми говоримо про очікуване зростання витрат на ринку юридичних послуг та повномасштабне повернення юрисконсультів до зовнішніх консультацій. Прагнучи допомогти бізнесу віднайти орієнтири у ці непевні часи, постачальники юридичних послуг тепер опиняються під великим тиском з боку клієнтів та більше, ніж будь-коли раніше, прагнуть бути ефективними й рентабельними, докладаючи до цього виняткових зусиль.

Незважаючи на усі зміни та невизначеність, Європа в цілому залишається високо локалізованою, що ускладнює можливість спільних висновків, справедливих для окремих країн.

Якщо говорити про ключові тенденції, спираючись на дослідження Kentley Insights та Thomson Reuters, можна виокремити наступні.

КЛІЄНТ-СЕРВІС ТА ІННОВАЦІЇ: НА ЩО ЗВЕРНУТИ УВАГУ?

Глобально пандемія вплинула на цінність та цілісність відносин із зовнішніми юридичними радниками, довіру представників корпорацій до постачальників юридичних послуг в умовах невизначеності, взаємодію ключових клієнтів з їхніми представниками.

Надзвичайно важливим тут є те, що ці особи продовжували будувати співпрацю, надавати та споживати трансграничні юридичні послуги в різних галузях практики, що дозволило зберегти не лише допандемічні зв'язки та напрацювання, але й сам тренд на глобалізацію ринку.

Інноваційні тенденції та вплив нових технологій на надання юридичних послуг здобули нарешті стратегічних виправдань та необхідних для беззастережного впровадження передумов. Значущим для ринку є сформований у зв'язку з цими змінами попит на певні індивідуальні навички: у світі, де гібридні робочі моделі стають все більшою нормою, сучасні клієнти

шукають юридичних партнерів, здатних до швидкого реагування та сприйняття ідей і ситуацій.

Значення «ділової хватки» для юриста важко переоцінити в усі часи, й пандемічний світ – не виключення. Не мати нічого важливішого, ніж клієнти – саме таким є клієнтоорієнтований підхід 2019–2021 та найвірніший шлях до юридичного олімпу в усі часи.

Корпоративні клієнти продовжують очікувати від зовнішніх юридичних консультантів глибокого розуміння їхнього бізнесу зокрема та всієї галузі у цілому, прагматичних та проактивних рішень тощо. Проте, саме зараз, як ніколи, їм потрібен консультант, який може використати їхні спеціальні знання для «гасіння пожеж» та знаходити швидкі виходи із кризових ситуацій, на які так щедра пандемічна реальність.

ВИСНОВКИ

Управління нескінченними змінами 2020 року виявило як проблеми, так і можливості для розвитку ринку юридичних послуг. Якщо 2020 рік вимагав від юристів швидкого та рішучого реагування на постійні збої, 2021 рік дозволив провести стратегічну переоцінку рішень, що працюють чи, навпаки, більше не працюють у цьому новому середовищі.

Індекс Peer Monitor, розроблений Thomson Reuters, показав, що 2021 року юридичні фірми стали свідками зростання попиту, вищого за найстабільніші показники 2019 року.

Звіт про розмір і зростання глобального ринку юридичних фірм Kentley Insights за 2021 рік, що охоплює доходи, зростання та регіональну частку в 4-х глобальних регіонах, 22-х субрегіонах та 216-х країнах, також сповнений помірного оптимізму щодо зростання доходів у галузі.

При цьому дослідники закликають юристів до активного користування трендом на зростання доходів, поки він триває, а також до скорочення витрат.

Наразі результати поглибленого опитування компаній юридичної галузі у поєднанні з економічними та демографічними даними та аналізом історичних даних свідчать про позитивну динаміку в галузі, країні та регіоні, а також про сприятливі макроекономічні фактори. Проте, тривалість такого тренду може бути недовгою, з огляду на ситуацію із COVID-19.

Поки аналітики розробляють прогнози, використовуючи моделі, що враховують тенденції, та опитують практиків у певних галузях права (зокрема, кримінальне, корпоративне, податкове, сімейне, патентне, право нерухомості) можна говорити про зростання галузевого ринку в цих напрямках та з великою вірогідністю прогнозувати збільшення прибутку, порівняно з минулим роком.

Фактично, кілька найважчих проблем, які спостерігаються на ринку – від COVID-19 до Brexit, GDPR і навіть зміни клімату, – можна розглядати як можливості зростання для тих компаній, які готові адаптуватися, оскільки всі ці проблеми створюють новий попит на юридичні послуги. **■**

Ольга ДРАЧЕВСЬКА, кандидат юридичних наук, директор та засновник юридичної компанії «Інколанд», адвокат, бізнес-медіатор, член Національної асоціації медіаторів України, член Київської ТПП та ТППУ, радник з юридичних питань першого віце-президента ТППУ Михайла Непрана

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ВІД ТЕОРІЇ – ДО ПРАКТИКИ

Закон України № 1150-IX «Про Бюро економічної безпеки України» був прийнятий парламентом ще на початку року. Після довготривалих кадрових та законодавчих процесів, необхідних для запуску Бюро економічної безпеки (далі за текстом – БЕБ, Бюро), 24 листопада 2021 року уряд врешті видав розпорядження про початок роботи цього органу.

Слід почати з того, що з появою БЕБ фактично було ліквідовано податкову міліцію, яка була уособленням такого гучного явища як «маски-шоу» та загалом тиску на бізнес. Недосконале законодавство, корупційні скандали, подекуди відверте свавілля уповноважених осіб податкової міліції та штучна паралізація роботи комерційних структур знищили кредит довіри з боку суспільства. Наслідок – повна ліквідація органу та створення нового Бюро.

Думки експертів щодо повноважень та функцій БЕБ розділились. Одні вважають, що Бюро – це та ж сама податкова міліція, тільки під новою вивіскою, тобто черговий каральний орган. Інші вважають, що створення БЕБ – «замілювання ока» для європейських партнерів, адже на якнайшвидшому запуску Бюро наполягали у МВФ. У жовтні Рада директорів МВФ схвалила надання Україні другого траншу за програмою stand-by, серед умов позики був обов'язковий пункт про запуск Бюро.

Враховуючи великий рівень скепсису в суспільстві, пропонуємо

детально проаналізувати, чим же все-таки займатиметься БЕБ та які його функції.

Отже, Бюро економічної безпеки є центральним органом виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, які посягають на функціонування економіки держави.

По суті, БЕБ позбавить силові органи повноважень щодо розслідування економічних злочинів. Варто

вказав, що співробітники Бюро працюватимуть під прикриттям та вербуватимуть агентів. По такому ж сценарію працює НАБУ.

Якщо проаналізувати статистику економічних злочинів в Україні, то лише одиничні справи вдалось довести до реальних обвинувальних вироків. Це в черговий раз підтверджує, що правоохоронні органи неефективно виконували свою роботу та більшою мірою

«з появою БЕБ фактично було ліквідовано податкову міліцію, яка була уособленням такого гучного явища як «маски-шоу» та загалом тиску на бізнес»

вказати, що 25 листопада 2021 року набрав чинності Закон України № 1888-IX, який зробив БЕБ суб'єктом, що розслідує кримінальні провадження. Бюро перебрало на себе функції податкової міліції та функції з розслідування економічних злочинів, які були у СБУ, Нацполіції, ДБР.

Автори Закону № 1150-IX неодноразово декларували: головною особливістю Бюро є те, що воно виконуватиме аналітичну функцію, а не силову. Насправді ж, це не зовсім так – служба матиме право на застосування фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Тож у деяких аспектах діяльності прослідковується схожість БЕБ з тим же НАБУ. Тобто, детективи здійснюватимуть як оперативно-розшукові, так і слідчі дії. Підтвердженням цьому є й нещодавній інтерв'ю голови БЕБ, який

«тероризували» бізнес. На мою думку, те, що було прибрано дублюючі функції під час розслідування відповідних злочинів СБУ, Нацполіцією та ДБР, є позитивним кроком, адже це дозволить зменшити корупційну складову в діяльності силових органів та надасть змогу повноцінно зосередитись одному конкретному органу на протидії економічним злочинам в Україні.

Щодо процедурних дій, то детективи БЕБ будуть вносити заяви про економічні порушення з боку бізнесу, а органи прокуратури відкривати провадження в ЄРДР. Повертаючись до аналітичних функцій Бюро, очільник БЕБ зазначає, що після внесення відповідної заяви інформацію має ще відпрацювати аналітик Бюро, і вже після його схвальної оцінки детектив перейде до активних слідчих дій. ►

► Стратегічні та оперативні аналітичні відділи, обмінюючись інформацією між собою, будуть формувати великі об'єми даних, які допоможуть подолати прояви тіньової економіки. Це є своєрідним ноу-хау, адже в чинних правоохоронних органах такого ніколи не було.

Окрім цього, Україна підписала низку міжнародних угод про обмін фінансовою та податковою інформацією з іноземними країнами. Тобто, БЕБ має співпрацювати з міжнародними організаціями для боротьби з міжнародною економічною злочинністю, а це контрабанда, відмивання коштів та кіберзлочинність. Закон про Бюро передбачає такі можливості, запуск обміну планується вже з 2023 року.

У ст. 7, 8, 9, 10, 11 Закону № 1150-ІХ також прописано цілу низку повноважень БЕБ. Зокрема, БЕБ зможе отримувати від банків інформацію, що містить банківську таємницю, в порядку та обсязі, визначених у Главі 10 Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Зверніть увагу, що Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, органи державного фінансового контролю в Україні, а також інші держоргани зобов'язані передавати БЕБ всю інформацію, яка може свідчити про вчинення економічних злочинів.

На мій погляд, спірною є норма стосовно відповідальності посадових осіб БЕБ, адже у Законі № 1150-ІХ доволі нечітко прописана відповідальність за неправомірне розпорядження такою інформацією. Виникає ризик, що посадовці Бюро під виглядом збору аналітичної інформації про економічні злочини зможуть отримати необмежений доступ до закритої інформації, яка стосуватиметься як бізнесу, так і звичайних громадян.

Серед іншого цікавим є й те, що під час розгляду Закону № 1888-ІХ «Про внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України» у другому читанні

із нього було вилучено норму щодо відповідальності за шахрайство з ПДВ. Ця стаття передбачала кримінальну відповідальність за розкрадання або заволодіння бюджетними коштами шляхом отримання бюджетного відшкодування або подання заяви про повернення суми бюджетного відшкодування на підставі подання завідомо неправдивих відомостей, в тому числі в результаті використання завідомо підробленого документа. Для чого це було зроблено – достеменно невідомо. Можу лише припустити, що з наявністю такої статті ККУ у нових провадженнях під прицілом БЕБ опинилися б представники великого бізнесу, які претендують на відшкодування ПДВ. Тож поки що боротьба з так званими «скрутками» відтермінується.

Наразі в БЕБ проводяться конкурсні відбори працівників на вакантні посади. У складі БЕБ можуть працювати й колишні співробітники ДФС, але не більше ніж 30 % від загальної кількості особового складу. Голову БЕБ призначатиме Кабінет Міністрів України. До речі, зовсім нещодавно уряд визначив, що базуватиметься Бюро за адресою м. Київ, вул. Шолуденка, 31.

Підбиваючи підсумки, хочу зазначити, що ідея про створення єдиного державного органу, який буде відповідальним за боротьбу з економічними злочинами – це впевнений та рішучий крок до економічної безпеки України. Разом з тим, вважаю, що в чинній редакції Закону «Про Бюро економічної безпеки України» розмиті деякі поняття, а саме: відповідальність та повноваження посадових осіб БЕБ, звільнення та призначення голови Бюро, зміни до ККУ тощо. Високі показники ефективної роботи, кваліфіковані кадри та дотримання букви закону сприятимуть встановленню довіри у суспільства і бізнесу до БЕБ. **■**

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА. ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ НОВИЙ ЗАКОН

Закон України «Про адміністративну процедуру» (законопроект № 3475) був прийнятий парламентом 16 листопада 2021 року. Чимало правників та вчених схвально зустріли цю новину. Розіберіться у змісті Закону та в тому, на що вплине його прийняття, допоміг Микита Жуков, голова Комітету АПУ з конституційного права, адміністративного права та прав людини.

ПЕРЕДУМОВИ ПРИЙНЯТТЯ

Питання нормативного врегулювання адміністративної процедури бере свій початок ще з далекого 1998 року, коли Указом Президента України від 22 липня 1998 року № 810 була затверджена Концепція адміністративної реформи в Україні.

Вперше проект Адміністративно-процедурного кодексу було винесено на розгляд у 2004 році. Декілька спроб розробити й затвердити такий кодекс закінчилися пропозицією Міністерства юстиції України обговорити проект Закону України «Про адміністративну процедуру». Але на рівні обговорень ці ініціативи й залишилися.

Пізніше було подано низку законопроектів (№ 8413 від 29.12.2001; № 5462 від 29.04.2004, відкликаний 08.02.2005; № 2789 від 18.07.2008, відкликаний 11.03.2010; № 11472 від 03.12.2012, відкликаний 12.12.2012; № 9456 від 28.12.2018, відкликаний 29.08.2019), які так само схвально вітались як у стінах парламенту, так і в науково-професійній спільноті, проте жоден не став законом.

Законопроект № 3475, який 16.11.2021 ухвалили як Закон України «Про адміністративну процедуру», було зареєстровано у парламенті 14.05.2020. Як бачимо, він мав багато менш успішних «попередників».

Що стосується зарубіжного досвіду. У багатьох країнах світу вже давно існує законодавство у сфері адміністративної процедури. Наприклад, у Грузії є Загальний адміністративний кодекс, прийнятий у 1999 році, в Азербайджані – Закон «Про адміністративне провадження», у США – Федеральний Закон «Про адміністративну процедуру США», прийнятий 11.06.1946, у ФРН – Закон про адміністративну процедуру, в Польщі – Кодекс адміністративного провадження.

Крім того, низку положень щодо адміністративних процедур закріплено і у загальноєвропейських актах, таких як: Резолюція Комітету міністрів Ради Європи 77 (31) про захист особи відносно актів адміністративних органів (від 28.09.1977), Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи (80) 2 щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами (від 11.03.1980) та Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи (87) 16 щодо адміністративних процедур, які зачіпають велику кількість осіб (від 17.09.1987).

Отже, питання спроби законодавчого врегулювання адміністративних процедур для України не є новим, а для багатьох зарубіжних країн вже давно вирішене.

ЗМІСТ ЗАКОНУ

Закон України «Про адміністративну процедуру» регулює відносини органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ.

Простіше кажучи, основною метою Закону є встановлення чітких правил взаємодії органу державної влади та громадянина, юридичної особи, які вступають у відносини.

Наприклад, дія Закону про адміністративну процедуру буде поширюватися на відносини, що виникають стосовно отримання паспорта, дозвільних документів, реєстрації бізнесу і громадських об'єднань, оформлення земельних ділянок, прав на майно (квартиру, будинок, транспортний засіб), отримання субсидій та інше.

Законом, зокрема, передбачається:

- зобов'язання адміністративних органів обґрунтовувати свої рішення;

- наділення учасників адміністративних правовідносин суттєвими процедурними правами (право особи бути вислуханою до прийняття будь-якого індивідуального рішення, що може на неї негативно вплинути та надати необхідні докази; право кожної особи на доступ до матеріалів справи, які її стосуються), що сприятиме реалізації громадянами конституційного права на звернення; ►

Микита ЖУКОВ, Голова Комітету АПУ з конституційного права,
адміністративного права та прав людини

► – встановлення вимог до форми та змісту адміністративних актів та правил набрання ними чинності;
– процедури відводу посадових осіб;
– визначення процедури оскарження адміністративних актів у позасудовому порядку.

Цікавою новелою є те, що адміністративний орган не може вимагати від особи надання документів та відомостей, що перебувають у володінні адміністративного органу або державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ чи орга-

кумента, тому що орган, відповідальний за вказане, вже припинив своє існування. В кожного з таких органів є правонаступник, якому і будуть передаватися обов'язки такого органу.

Крім того, правонаступник відповідно до Закону може вносити зміни до адміністративного акта, прийнятого адміністративним органом, або припиняти його дію. А отже, до актів можна буде внести виправлення, не звертаючись при цьому до суду.

Також Закон встановлює і чітко закріплює права та обов'язки учасників адміністративного провадження.

– можливість виконання акта іншою особою;
– безпосередній вплив.

РЕЗЮМЕ: НА ЩО ВПЛИНЕ ЗАКОН

Закон позитивно вплине на процедуру ухвалення органами влади адміністративних рішень, її прозорість та ефективність.

Наслідком прийняття Закону стане наявність чітко визначеної процедури взаємовідносин адміністративного органу та громадянина, юридичної особи, які звертаються для реалізації і захисту своїх прав та інтересів.

Отже, Закон про адміністративну процедуру – своєрідний уніфікований алгоритм, звід загальних правил, за яким адміністративні органи приймають рішення, а фізичні та юридичні особи користуються державними послугами чи оскаржують відповідні рішення адміністративного органу.

КОЛИ ЗАКОН ЗАПРАЦЮЄ?

Прикінцевими положеннями визначено, що Закон набирає чинності через 12 місяців з дня його опублікування.

Але винятками є такі положення (зміни до Закону України «Про адміністративні послуги»), що набирають чинності з дня, наступного за днем опублікування цього Закону:

– суб'єкт надання адміністративних послуг забезпечує вільний доступ до своїх приміщень, у яких здійснюється прийом суб'єктів звернення, зокрема, належні умови для доступу осіб з обмеженими фізичними можливостями;

– дії або бездіяльність посадових осіб, уповноважених надавати адміністративні послуги, адміністраторів можуть бути оскаржені в порядку адміністративного оскарження та/або до суду в порядку, встановленому законом.

Наразі Закон перебуває на підписі у Президента України *(на момент написання статті – ред.)*. **Е**

«правонаступник відповідно до Закону може вносити зміни до адміністративного акта, прийнятого адміністративним органом, або припиняти його дію»

нізацій, що належать до сфери їх управління. Також адміністративний орган не може зобов'язувати особу самостійно отримувати документи та інші докази, необхідні для здійснення адміністративного провадження, якщо такий обов'язок не визначено законом.

Варто сподіватися, що це положення зможе здолати давно вже не смішний жарт про надання «довідки про відсутність довідки».

Ще однією наймовірною важливою новелою є правонаступництво адміністративного органу. Відповідно до запропонованих положень Закону у разі набуття компетенції відповідного адміністративного органу його правонаступник зобов'язаний виконати усі обов'язки такого органу перед учасниками адміністративного провадження та особами, які сприяють розгляду справи. Усі рішення та дії відповідного адміністративного органу є обов'язковими для його правонаступника.

Тобто, державний орган вже не зможе посилатися на неможливість виконання рішення чи видачі до-

Закон містить цікаву та корисну норму про те, що якщо строк на вирішення справи не визначено іншим законом, то він не повинен перевищувати 30 календарних днів після надходження заяви, а в разі проведення слухання у справі – не більше 45 календарних днів з дня реєстрації заяви адміністративним органом.

Одразу варто нагадати, що Закон «Про адміністративну процедуру» поширюється на адміністративний орган, а це орган виконавчої влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадова особа, інший суб'єкт, який відповідно до закону уповноважений здійснювати функції публічної адміністрації.

Тож після того, як Закон почне працювати, практика багаторічних розглядів справ (зокрема й міськими радами) повинна припинитися.

І найголовніше – Закон передбачає чіткий механізм реалізації адміністративного акта та заходи, що можуть бути вжиті для його виконання:

– грошове стягнення;

**Наталія ПАВЛОВСЬКА, керуючий партнер ПП «Павловський та партнери»,
кандидат юридичних наук, доцент**

ГРІНМЕЙЛ ПО-УКРАЇНСЬКИ БАЗУЄТЬСЯ НА НЕДОСКОНАЛОСТІ КОРПОРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

– **Що означає поняття «грінмейл», як і чому воно з'явилось в українських реаліях? Це один із видів корпоративного рейдерства?**

– Захоплення бізнесу здійснюється всупереч волі його законного власника (власників), недружно і при цьому, як правило, неправомірно за інституційною суттю, або ж навіть незаконно (мається на увазі порушення закону) за формальними ознаками.

«Грінмейл», звісно, не «блекмейл», тобто не хрестоматійний шантаж. Але це шантаж. Апофеоз цього явища – тіньова угода міни, щодо здійснення якої власника бізнесу чи дирекцію акціонерного товариства незаконно примушують архітектори та виконавці проектів юридичного терору проти компанії-мети.

Предметом угоди є словесна обіцянка «грінмейлерів» припинити зазначений терор в обмін на якусь частину бізнесу – кешу (тобто, частини доходу законного доходу власника бізнесу або безпосередньо самої компанії), на фрагмент ліквідних активів (будівлі, споруди, земля, обладнання тощо) або особливих прав, пов'язаних із веденням бізнесу в сьогоденні та/або в перспективі (дистрибуція, ексклюзив поставок, кредитна «голка» тощо), або, навпаки, на зустрічну гарантію бенефіціарів щодо згорання бізнесу в даній галузі, сегменті ринку, регіоні тощо.

– **Які передумови свідчать про передбачуваний корпоративний шантаж? Як може убезпечити себе компанія?**

– Дії щодо корпоративного шантажу («грінмейлу») виглядатимуть наступним чином: хтось викупує частину акцій публічної компанії та оголошує раді директорів про свої плани придбати все підприємство. Вихід залишається один – компанії доводиться купувати власні акції за

атак: поява спеціальних стратегій щодо випуску акцій при загрозі викупу (poison pill).

Опорним технологічним арсеналом українського корпоративного шантажу може бути наступне:

- численні судові позови проти компанії та її акціонерів;
- багаторазове та демонстративне, немотивоване застосування особливо обтяжливих для компанії акціонерних прав (вимога

«компанії самі почали розробляти та приймати нові способи захисту від корпоративних атак: поява спеціальних стратегій щодо випуску акцій при загрозі викупу (poison pill)»

завищеною ціною. Як варіант, наслідком «грінмейлу» стає продаж компанії особі, яка не була зацікавлена в розвитку бізнесу, а мала на меті отримати швидкі гроші.

У США рейдерство через «грінмейл» вдалося зупинити лише завдяки змінам у корпоративному законодавстві. Наприклад, у 80-ті роки в Нью-Йорку запровадили додаткові вимоги до зворотного викупу понад 10% акцій за ціною, вищою за ринкову. Таку угоду можна було здійснити лише за умови схвалення ради директорів та більшості акціонерів (приклад, акціонер, у якого викупувалися акції, виключався з голосування).

Крім того, компанії самі почали розробляти та приймати нові способи захисту від корпоративних

закликання позачергових загальних зборів акціонерів, надати документи, провести ревізію, інші форми обвального ініціювання корпоративних дій, які є передбаченою законом формою реакції емітента на здійснення «безоплатних прав» акціонерів);

- направлення запитів та претензій до компанії;
- скарги та інші звернення до контролюючих органів;
- скарги до податкових органів;
- скарги до правоохоронних органів;
- ініціювання депутатських запитів;
- чорний піар тощо.

Для досягнення цілей «грінмейлу» дуже важливо, щоб кількість таких акцій переросла в потрібну якість: ►

► контрольний учасник та члени виконавчих органів управління атакованої компанії повинні перейнятися відчуттям, що вони мають справу не з «корпоративною шпаною», якій можна легко протистояти, використовуючи потенціал штатних юристів, а із серйозною загрозою самому бізнесу – стабільності управління компанією. Тут і виникає сакраментальна теза про ціну питання.

Сучасні «грінмейлери» часто застосовують методу активного процедурного запутування компанії, знаючи про недосконалість вітчизняного корпоративного законодавства, вони планомірно і досить творчо конструюють ситуації, коли жоден із обраних компанією способів реагування та захисту не виявляються вдалим.

– Чи передбачено в українському законодавстві відповідальність за такі зловживання?

– Чинні норми акціонерного законодавства потребують удосконалення та внесення відповідних доповнень в контексті встановлення дефініцій, таких як міноритарний акціонер, захист прав акціонерів тощо. Наприклад, для захисту міноритарних акціонерів та самої діяльності акціонерних товариств необхідно врегулювати на законодавчому рівні та передбачити чіткий порядок визначення ціни акцій, що підлягають обов'язковому викупу. Також відсутня процедура щодо обов'язкового залучення професійного експерта та проведення незалежної експертної оцінки акцій. При цьому під час проведення оцінки акцій враховуватиме не лише вартість акцій, що підлягають викупу, а й вартість усіх акцій товариства. Тобто, недостатність визначення та відсутність правового інструментарію щодо захисту прав акціонерів та їх діяльності приводить до існування таких явищ, як «грінмейл» тощо.

– Які вони – українські грінмейлери? Розкажіть про найбільш резонансні кейси.

– Український сучасний «грінмейл» варіативний та має свої різновиди.

Рафінований «грінмейл» встановлює підпорядкування відступного у вигляді «премії» у грошовій формі, найчастіше за міноритарний пакет акцій.

«Грінмейл» як спосіб відібрання корпоративними шантажистами певних ліквідних активів компанії без руйнування бізнесу останньої заснований на принципі: «міноритарний пакет «грінмейлера» плюс гарантії припинення юридичного пресингу проти активу (офісні площі, земельні ділянки, пакет акцій, недобудовані будівлі, транспортні засоби тощо)».

«Грінмейл» може відбуватися також як «димові завіса» та/або «втішний приз» рейдерської атаки. Сьогоднішні реалії корпоративного захисту визначають численні прецеденти трансформації невдалого рейдерського проекту в рутинний «грінмейл». Існують ситуації, коли вдалий для агресора «грінмейл» часом переростає у явне захоплення бізнесу. Це особливо часто спостерігається у тих випадках, коли компанія «прогинається» як у судовому плані, так і в сенсі протидії «вulichному скупованню» акцій. Доводиться також стикатися з тим, що одні й самі групи формально незалежних юристів, які набили руку на «творчій» експлуатації незахищеності компаній та недосконалісті акціонерного законодавства, охоче приймають замовлення заінтересованих осіб і на рейдерство, і на «грінмейл».

Також «грінмейл» може бути способом урізати партнера при вирішенні внутрішнього корпоративного конфлікту (найчастіші випадки – у стилі «посварилися старовинні співвласники-друзі компанії»).

«Грінмейл» як метод корпоративної оборони від жорсткого корпоративного захоплення – це типове рейдерство.

Останніми роками в Україні набув великої популярності вид «грінмейлу» як метод вирішення конкретної конкурентної мети. Такий вид встановлює характерну бізнес-поведінку.

Топ-прикладом «грінмейлу» можна назвати випадок, коли підприємство готується до IPO (первісна публічна пропозиція). Новий міноритарний акціонер (акції куплені на вторинному ринку) подає численні позови до суду та скарги до державних контролюючих органів із широким висвітленням у ЗМІ своїх «образ» та відповідних легальних дій «із захисту прав». Всупереч очікуванням компанії вимог викупу акцій за завищеною ціною акціонер не витримує, а після провалу IPO (через збільшені ризики інвестування в «конфліктну компанію») взагалі припиняє свої агресивні дії.

Інший приклад: ведуться переговори про проведення контрольного пакету акцій якоїсь успішної регіональної телекомунікаційної корпорації великому галузевому холдингу. Переговори зриваються, сторони не домовилися про ціну угоди. Через нетривалий час ЗМІ повідомляють про готовність іноземного інвестора купити бізнес на умовах продавця. Поки йде підготовка угоди (дью дилідженс, отримання встановлених дозволів, планова ротація колегіальних органів управління тощо), компанія піддається професійному «грінмейлу». Після відмови наляканого іноземного інвестора від угоди на переговорному горизонті знову виникає вітчизняний телекомунікаційний холдинг тощо.

Загалом, можна зробити висновок, що грінмейл по-українськи базується на недосконалісті корпоративного законодавства. **■**